

Opinnäytetyö (AMK)

Sosiaali-alan koulutusohjelma

Lapsi-, nuoriso- ja perhetyö

2012

Anu Jalava ja Tiina Lamminen

SILTA PERHETYÖN JA VARHAISKASVATUKSEN VÄLILLE

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Anu Jalava ja Tiina Lamminen

SILTA PERHETYÖN JA VARHAISKASVATUKSEN VÄLILLE

Opinnäytetyössämme tutkimme Raisiossa varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun perhetyön uudentyyppisen yhteistyömuodon mahdollisuutta. Tavoitteenamme on luoda tilaisuus dialogiseen keskusteluun perhetyön ja varhaiskasvatuksen välillä. Työmme teoriaosuudessa käsittelemme dialogisuuden ja verkostoitumisen tärkeyttä ja niiden merkitystä yhteistyön rakentamisessa. Käsittelemme työssämme myös varhaiskasvatukseen ja perhetyöhön liittyvää tietoa, koska nämä kaksi aihealuetta ovat kiinteästi liittyneet opinnäytetyömme rakentumiseen koko prosessin ajan. Toimeksiantajamme ollessa Raision kaupungin alla toimiva lastensuojelun perhetyö, tarkastelemme myös Raision kuntarakennetta palveluntuottajana.

Opinnäytetyömme teoreettinen lähestymistapa on ekokulttuurinen. Tutkimustyyppiltään opinnäytetyömme on toimintatutkimus. Toimintatutkimuksen tehtävänä on toiminnan tutkiminen ja samalla toiminnan kehittäminen (Heikkinen 2007 a, 196). Opinnäytetyömme tarkoituksena on tutkia uuden yhteistyömuodon mahdollisuutta ja toteutusta. Toimintatutkimuksen yksi lähtökohta on reflektiivinen ajattelu. Heikkisen mukaan (2007 a) mukaan reflektiivisen ajattelun avulla pyritään toiminnan uudelleenlaiseen ymmärtämiseen ja sitä kautta kehittämään toimintaa. Toimintatutkimuksessa vakiintuneet toimintakäytännöt otetaan tietoisien tarkastelun kohteeksi ja pohditaan, mitä tarkoituksia ja päämääriä ne palvelevat. (Heikkinen 2007, 201.)

Opinnäytetyössämme hankimme aineistoa koko prosessin aikana. Ensimmäiseksi päiväkotiin jalkautuessamme lähdemme etsimään tietoa päiväkodin työntekijöiltä haastattelun keinoin. Kliinikka -päivän tapaamisen aikana keräämme aineistoa muistiinpanojen lisäksi myös havainnoimalla. Palautepalaverissa keräämme palautetta toiminnan onnistumisesta kaikilta siihen osallistuneilta lomakekyselyllä, sekä avoimen keskustelun kautta.

Tulokset osoittivat, että yhteistyöllä on selkeä tarve. Tutkimuksemme mukaan varhaiskasvatuksen ammattilaiset tekisivät mielellään laajempaa yhteistyötä perhetyön kanssa. Se minkä muotoisena yhteistyö tulevaisuudessa voisi toteutua, jäi vielä avoimeksi. Sekä varhaiskasvatus, että perhetyö olivat kiinnostuneita yhteistyöstä.

ASIASANAT:

dialogisuus, moniammatillisuus, verkostoituminen, yhteistyö, reflektiivisyys

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Social services | child, youth and family work

November 2012 | Total number of pages 80

Terttu Parkkinen

Anu Jalava and Tiina Lamminen

BRIDGE BETWEEN FAMILY WORK AND YOUTH EDUCATION

In this thesis we studied Raisio's early childcare education and child welfare, a new form of cooperation possibilities. Our goal was to create an opportunity for a dialogue between families and early childhood education. In our theoretical part we deal with dialogue and network with their importance and role in forming cooperation. We researched in this thesis early child education and family work related information, these two subjects are related to our study during the whole process. We took an in depth look at the services that Raisio city provides that deal with all aspects of child welfare.

Our study is a theoretical approach to eco cultural. The type of our study is an action based research. The purpose of this study was to investigate the current services provided and develop new and improve the current services at the same time (Heikkinen 2007 a, 196). The Purpose of our study was to investigate a new form of cooperation and the possibility of fulfilling it. action based research is one starting point for reflective. According to Heikkinen (2007 a) through reflective thinking we tried improving services aimed at a new type of understanding and developing it in action. In action research, standard operating procedures are under conscious examination and discussion on what purposes and goals they serve. (Heikkinen 2007, 201.)

In our thesis we gathered data during the process. First we interviewed the daycare employees for information and data. During clinic day meetings we will collect material with notes while observing. With our feedback meetings we collected feedback on the success of all of the participants with a questionnaire and a debate.

The results showed that there is a desperate need for cooperation. According to our research of child education professionals, they would want to have more cooperation with the family workers. The form of cooperation that could be used in the future, is still open. The early childhood educators and the family workers were interested in cooperation.

KEYWORDS:

dialogue, multi professional, networking, cooperating, reflectivity

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	7
2 OPINNÄYTTEEN TOIMIJAT	9
2.1 Lastensuojelun perhetyö	9
2.2 Perhe asiakkaana	10
2.3 Varhaiskasvatus - Päivähoito	11
2.4 Kasvatuskumppanuus – Yhteistyötä kodin ja päivähoidon välillä	13
2.5 Erilaisia perheitä	13
2.6 Lapsiperheiden hyvinvointi Suomessa	14
3 OPINNÄYTETYÖN KESKEISIÄ KÄSITTEITÄ	16
3.1 Asiakastyön moninaisuus	16
3.2 Asiakkaan elämänhallinta	16
3.3 Asiakassuhteen tasapaino	17
3.4 Asiakkaasta syntyvä huoli ja huolen puheeksiottaminen	18
3.5 Dialogisuus vuorovaikutuksen päämääränä	20
3.6 Sokrateen etsivä vuoropuhelu dialogisuudessa	20
3.7 Dialogisen vuorovaikutuksen kehittäminen	22
3.8 Kohtaamattomuuden haasteet	23
3.9 Dialogin virta William Isaacsin mukaan	23
3.10 Dialogisuuden prosessi	24
3.11 Verkostoituminen - moniammatillisuuden kasvattaja	25
3.12 Moniammatillisuuden mahdollisuudet	27
4 TEOREETTINEN VIITEKEHYS	29
4.1 Bronfenbrenner viitekehyksen taustavaikuttajana	29
4.2 Ekologisen teorian tasot	30
4.3 Huolen puheeksiotto osana asiakastyötä	31
5 TUTKIMUSTYYPPI	32
5.1 Toimintatutkimus	32
5.2 Tutkimuksen lähtökohta	32
5.3 Toimintatutkimuksen syklimäisyys	33
6 TUTKIMUKSEN TAVOITE, TARKOITUS JA TUTKIMUSTEHTÄVÄT	35

6.1 Tutkimuksen tavoite ja tarkoitus	35
6.2 Tutkimustehtävät	35
7 TUTKIMUKSEN RAKENTUMINEN	36
7.1 Suunnittelu ja tutkimuksen käynnistäminen	36
7.2 Aloituspalaveri päiväkodissa	37
7.3 Toiminta – Klinikkapäivä	38
7.4 Reflektointi ja palautepalaveri, perhetyöntekijöiden palaute	39
8 AINEISTON HANKINTA, DOKUMENTOINTI JA ANALYYSI	41
8.1 Avoin ryhmähaastattelu	41
8.2 Tutkimuksen lomakekysely	42
8.3 Reflektiivinen dialogi	43
8.4 Aineiston dokumentointi	44
8.5 Aineiston analyysi	44
9 TUTKIMUSTULOKSET	46
9.1 Päiväkodin työntekijöiden ajatuksia yhteistyöstä	46
9.2 Tiedonkulun tärkeys ja perhetyön avaaminen	47
9.3 Päiväkotien odotuksia perhetyön suhteen	48
9.4 Minkälaisia huolia päiväkodeissa syntyy perheistä	49
9.5 Klinikkapäivän toteutus	51
9.6 Päiväkodin työntekijöiden kokemia hyviä asioita klinikkapäivästä	53
9.7 Päiväkodin työntekijöiden kokemia kehittämiskohdat ja ideoita	54
9.8 Ideoita yhteistyön kehittämiseksi eteenpäin ja mahdollinen jatko	55
9.9 Lomakekyselyn tuloksia	56
9.10 Palaute perhetyöntekijöiltä	57
10 TULOSTEN YHTEENVETO	60
10.1 Tutkimustuloksia – ensimmäinen tutkimustehtävä	60
10.2 Toinen tutkimustehtävä – päivähoidon toive, kiinnostus ja halu yhteistyöhön	62
10.3 Kolmas tutkimustehtävä – kokemuksia yhteistyöstä	64
10.4 Yhteistyön jatkuminen	66
11 POHDINTA JA AMMATTIETIIKKA	67
11.1 Eettiset periaatteet ja ristiriidat tutkijoina	67
11.2 Tutkimuksen osallisuus ja luotettavuus	67

LIITTEET

Liite 1. Päiväkotien aloituspalaveri (avoin haastattelu)

Liite 2. Aloituspalaverien runko

Liite 3. Klinikkapäivien ajanvarauslista (Päiväkoti A)

Liite 4. Klinikkapäivien ajanvarauslista (Päiväkoti B)

Liite 5. Palautepalaveri

Liite 6. Kyselylomake klinikkapäivästä

Liite 7. Havaintomatriisi kyselylomakkeiden tuloksista

Liite 8. Lapsi, perhe ja päivähoito ekologisen kasvatusteorian valossa

KUVIOT

Kuvio 1. Tuki- ja kontrolliyhdistelmät (Eriksson & Arnkil 2005) 18

Kuvio 2. Sopivasti toisin toimiminen (Eriksson & Arnkil 2005) 22

Kuvio 3. Toimintatutkimuksen vaiheet mukaillen Carr & Kemmis
1986 (Heikkinen 2007 a) 35

Kuvio 4. Prosessin kulku 41

Kuvio 5. Yhteistyötä haittaavat tekijät, saadut edut ja kehittämisideat 62

Kuvio 6. Klinikkapäivästä saadut hyödyt, koetut huonot puolet ja
kehittämisideat 67

1 JOHDANTO

Perhe koostuu yksilöistä, joiden keskinäiset suhteet erottavat perheen kaikista muista yhteiskunnallisista ryhmistä tai yhteisöistä. Perhesuhteita määrittävät yleisesti moraaliset, taloudelliset ja yhteiskunnalliset ulottuvuudet, minkä lisäksi myös biologiset, emotionaaliset ja sosiaaliset suhteet vaikuttavat kokonaisuuteen. (Rönkkö & Rytönen 2010, 10.) Perheet ja perheiden elämäntilanteet ovat hyvin moniulotteisia ja siten myös perheiden tukeminen on monimuotoista. (Järvinen ym. 2007,10.)

Hyvinvointiin kuuluvat elinolot, terveys, sosiaaliset suhteet, oma kokemus hyvinvoinnista ja omanarvontunto. Muihin teollisuusmaihin verrattuna Suomi sijoittuu taloudellisiin ja sosiaalisiin indikaattoreihin perustuvassa tarkastelussa sangen hyvin (Lammi-Taskula ym. 2009, 21,39). Suomessa suurin osa lapsiperheistä voi verrattain hyvin, mutta yhä useammin huono-osaisuus kasautuu ja siirtyy sukupolvien ketjussa. (Häggman-Laitila 2006, 7.)

Dialogisuus, moniammatillinen yhteistyö, sekä perheen varhainen tukeminen ovat avainkäsitteitä perheen tukemisessa. On tärkeää ymmärtää perheiden muuttuvia ja monipuolisia elämäntilanteita eri palvelusektoreissa. (Häggman-Laitila 2006, 9.) Päivähoidosta on kovaa vauhtia muotoutumassa alle kouluikäisten lasten keskeinen varhaisen puuttumisen toimintaympäristö. Päivähoitohenkilöstön tehtävänä onkin pyrkiä yhteistyöhön vanhempien kanssa, tukea vanhemmuutta ja kodin kasvatustyötä. Pyrkimys kasvattaa päivähoidon ja vanhempien vuoropuhelua johtaa tasavertaiseen yhteistyöhön, kasvatuskumppanuuteen. (Keskinen & Virjonen 2004, 80, 190.)

Kiinnostuksemme perheiden hyvinvointia ja tukemista kohtaan suuntasi meidät pohtimaan perheiden nykytilaa ja ongelmien kohtaamista. Tästä johtuen hakeudimme tekemään opinnäytetyötä Raision kaupungin lastensuojelun perhetyöhön. Toiveenamme oli löytää opinnäytetyöhömme aihe, mikä liittyisi varhaiskasvatusikäisten lasten perheiden haasteisiin ja niiden tukemiseen. Raision perhetyössä käytyjen yhteisten keskustelujen myötä nousi esille päivähoidon henki-

löstön toiveet liittyen yhteistyöhön perhetyön kanssa. Työmme keskeisiksi käsitteiksi tarkentuivat moniammatillisuus ja verkostoituminen perheitä tukevassa työssä. Tämän lisäksi dialogisuuden merkitys osoittautui opinnäytetyössämme keskeiseksi puhuttaessa perheiden tilanteista.

2 OPINNÄYTTEEN TOIMIJAT

2.1 Lastensuojelun perhetyö

Perhetyö on perheiden tukemista ammatillisesti ja sitä tehdään tavoitteellisesti erilaisissa elämäntilanteissa. Perhetyö on kontekstisidonnaista, mikä tarkoittaa, että työ muotoutuu sen mukaan, missä ja millaisessa tilanteessa sitä tehdään, sekä mihin tavoitteeseen sillä pyritään. Perhetyössä huomioidaan perheen tarpeet ja pyritään vastaamaan niihin toimimalla joustavasti niiden mukaisesti. (Järvinen ym. 2007, 10.) Perhetyössä on kolme keskeistä periaatetta: asiakaslähtöisyys, perhelähtöisyys ja lapsilähtöisyys (Järvinen ym. 2007, 17). Perheiden kanssa työskennellessä arvostetaan perheen sisäistä prosessia, jota perheen taidot, toiveet ja kokemus ohjaavat (Johansson & Berg 2011, 92). Siinä perhe tulee nähdä kokonaisuutena ja ihmisten elämään keskeisesti vaikuttavana yhteisönä (Rönkkö & Rytkönen 2010, 28). Perhetyö on suhdetyötä, jossa asiakkaan kohtaaminen on avainasemassa (Keskinen & Virjonen 2004, 108).

Perhetyö on muodoiltaan ja toimintatavoiltaan vielä osin jäsentymätöntä ja se voi näyttäytyä erilaisena hoitotyössä, sosiaalityössä, päivähoidossa, koulussa, laitoksissa, kotihoidossa, tai kolmannella sektorilla seurakuntien ja järjestöjen toteuttamana. (Järvinen ym. 2007, 10.) Jopa saman kunnan eri alueilla voidaan perhetyötä tehdä hyvin eri tavoin. Sitä voidaan lisäksi määritellä eri tavalla sen mukaan, mitä ammattiryhmiä siinä on mukana. (Noppari 2008, 17.) Perhetyön ajatuksena on tarjota kuntalaisille tukea mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja siten sen asema palvelujärjestelmässä onkin monesti hyvin lähellä niin sanottua matalan kynnyksen palvelua (Järvinen ym. 2007, 67).

Perheen systeemiteoriassa ongelmia tarkastellaan koko perheen näkökulmasta, ei vain yhden perheenjäsenen vaikeuksina. Samalla ongelmia tarkastellaan tilanteina ja käyttäytymismalleina, joiden tuottamiseen, ylläpitämiseen ja ratkaisemiseen koko perhe osallistuu tavalla tai toisella. Lapsiperheiden kohdalla on tärkeää lasten hoivan, turvallisuuden ja psykiatrisen hoidon lisäksi huolehtia siitä, etteivät lapset kuormitu liikaa ja sairastu myöhemmin elämässään. (Jo-

hansson & Berg 2011,13,58.) Perhetyössä joudutaankin pohtimaan ja ottamaan jatkuvasti kantaa siihen, ovatko huolen lähde vanhemmat ja huolen kohde lapset, ja mitä se merkitsee työskentelyssä, sekä toimintatapojen valinnassa. Perhetyössä tuleekin miettiä ketkä ovat asiakkaita, keitä perheestä on välttämätöntä tavata ja mihin tapaamisilla pyritään vaikuttamaan. (Rönkkö & Rytönen 2010,39.)

Perhetyössä pyritään huomioimaan eri perheenjäsenten yksilölliset näkemykset ja tarpeet sekä samalla tukemaan ja auttamaan koko perhettä kokonaisvaltaisesti. Tästä johtuen perhetyön keskeisin työväline on vuorovaikutus. (Rönkkö & Rytönen 2010, 41.) Perhetyön kaltaisessa vuorovaikutukseen perustuvassa työssä onnistumiseen vaaditaan luottamuksellisuutta, rehellisyyttä ja avoimuutta. Hyvin toimivassa yhteistyössä, jossa nämä asiat ovat kohdallaan, huolen aiheita ja vaikeita asioita pystytään käsittelemään ilman, että työntekijän tai yksittäisen perheenjäsenen tarvitsee pelätä jonkun vetäytymistä pois työskentelystä. (Järvinen ym. 2007,21.)

2.2 Perhe asiakkaana

Perheestä tulee lastensuojelun asiakas, kun viranomaiset joutuvat puuttumaan vanhemmuuteen tavalla tai toisella (Johansson & Berg 2011,31). Lastensuojelulaki pyrkii painottamaan ennaltaehkäisevää työtä ja madaltamaan kynnystä lastensuojeluilmoituksen tekemiseen (Lastensuojelulaki 2007/417). Muutos perheen tilanteeseen tapahtuu paljolti perheiden itsensä tekemänä työnä, kuten pohtimisina, kokeilemisina, elämää eläen, takapakkeina, lopettamisina, yrittämisinä jne.. Tässä muutoksen matkassa perhetyöntekijän voidaan nähdä kumppanina, joka tarvittaessa auttaa perhettä erilaisin apuvälinein. (Rönkkö & Rytönen 2010, 81.) Perheen tukemiseksi perhetyöntekijä voi käyttää hyväksi myös erilaisia työmuotoja, toimintatapoja ja malleja, esimerkiksi perhetapaamisia, keskusteluja, kotikäyntejä, kerho- ja ryhmätoimintaa, retki- ja leiritoimintaa, sekä perhekuntoutusta. Perhetyössä on tavoitteena tukea perheenjäseniä siirtymään

avuttomien asemasta aktiivisiksi toimijoiksi ja muutoksen vastuullisiksi toteuttajiksi, sekä oman elämänsä asiantuntijoiksi. (Järvinen ym. 2007, 16, 20.)

Perhetyön tulevaisuutta ja kehittymistä on vaikea ennustaa. Tällä hetkellä tilanne on kuitenkin se, että perhetyöhön kohdistuvat toiveet ja tarpeet ovat suuremmat, kuin käytettävissä olevat resurssit. (Järvinen ym. 2007,12.)

2.3 Varhaiskasvatus - Päivähoito

Varhaiskasvatus on kasvatuksellista vuorovaikutusta, mikä tapahtuu pienten lasten eri elämänpiireissä. Se on kokonaisuus, jossa nivoutuu yhteen lasten hoito, kasvatus ja opetus. Varhaiskasvatusta järjestetään varhaiskasvatuspalveluissa, joista keskeisimpiä ovat päiväkotitoiminta, perhepäivähoito, sekä erilainen avoin toiminta. Olennaista laadukkaan varhaiskasvatuksen kannalta on kasvatusyhteisön ja yksittäisen kasvattajan vahva ammatillinen tietoisuus. Ammattitaitoinen henkilöstö onkin varhaiskasvatuksen keskeinen voimavara. (Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus 2003, 9,13.) Tutkijoina arvostamme tätä päiväkodeista löytyvää osaamista ja haluamme vahvistaa sitä mahdollistamalla yhteistyötä ja yhteisiä keskusteluja lastensuojelun perhetyöntekijöiden kanssa.

Päivähoito on varhaiskasvatuspalvelua, jossa yhdistyy lapsen oikeus varhaiskasvatukseen ja vanhempien oikeus saada lapselleen hoitopaikka (Keskinen & Virjonen 2004, 80). Lain mukaan jokaisella lapsella, joka ei vielä ole oppivelvollisuusiässä, on oikeus päivähoitoon ja päivähoidon paikkaan. (Laki lasten päivähoidosta 1973/36). Lapsen vanhemmilla tai muulla huoltajalla on subjektiivinen oikeus saada lapselleen päivähoitopaikka. Subjektiivinen oikeus päivähoitopaikkaan ei kuitenkaan pidä sisällään oikeutta päivähoitopaikan sijainnin tai muodon määräämiseen, vaan tällöin näistä asioista päättää kunta. Päivähoito kuuluu peruspalveluihin ja siksi kunnan on huolehdittava siitä, että lasten päivähoitoa on saatavilla, joko kunnan itsensä järjestämänä tai valvomana siinä laajuudessa ja sellaisin toimintamuodoin, kuin kyseisessä kunnassa on tarpeen. (Mahkonen 2012, 35, 37.)

Lasten päivähoidosta säädetyn lain mukaan päivähoidon tulee omalta osaltaan tarjota lapselle jatkuvat, turvalliset ja lämpimät ihmissuhteet, lapsen kehitystä monipuolisesti tukevaa toimintaa, sekä lapsen lähtökohdat huomioon ottaen suotuisa kasvu ympäristö. Päivähoidon tulee lisäksi, lapsen iän ja yksilöllisten tarpeiden mukaisesti ja kulttuuriperinne huomioon ottaen, edistää lapsen fyysistä, sosiaalista ja tunne-elämän kehitystä, sekä tukea lapsen esteettistä, älyllistä, eettistä ja uskonnollista kasvatusta. (Laki lasten päivähoidosta 1973/36.)

Päiväkotien arjessa henkilökunta joutuu usein kohtaamaan hankalia tilanteita ja muun muassa erityisen tuen tarve on viime aikoina lisääntynyt selvästi. Uusien perhemuotojen yleistyminen ja sitä kautta perheiden sosiaalisten tukiverkostojen harventuminen näkyy perheiden hyvinvoinnissa ja tuo samalla haasteita varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatuksen tehtäviin kuuluu varhaisen tuen ja ennaltaehkäisevien keinojen kehittäminen perheiden tarpeisiin sopiviksi. (Salminen 2005, 82.)

Päivähoitoa käytetään monesti myös lastensuojelun avohuollon tukitoimena. Tällöin päivähoidolla on suuri merkitys ja sillä on paljon vaikutusmahdollisuuksia lapsen ja perheen arkeen. Lapsen tullessa päiväkotiin avohuollon tukitoimena pystytään varmistamaan, että lapsi saa ruokaa, turvallisia ihmissuhteita, ja virikkeisen kasvu ympäristön osaksi päivää. Vanhemmat puolestaan saavat keskustelukumppanin ja apua arjen asioihin. (Keskinen & Virjonen 2004, 15.)

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää lasten kokonaisvaltaista hyvinvointia. Lapsen voidessa hyvin, hänellä on mahdollisimman hyvät kasvun, oppimisen ja kehittymisen edellytykset. (Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus 2003, 9, 13.) Lapsen terveyden kannalta tärkeitä voimavaroja ovat läheiset ihmissuhteet ja oma perhe (Häggman-Laitila 2006, 7). Varhaiskasvatuksessa tuleekin vaalia lapsen suhteita vanhempiin, kasvattajiin ja muihin lapsiin. Jotta perheiden ja kasvattajien yhteinen kasvatustehtävä muodostaisi lapsen kannalta mielekkään kokonaisuuden, tarvitaan vanhempien ja kasvatuksen ammattilaisten kiinteää yhteistyötä, kasvatuskumppanuutta. (Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus 2003, 9, 13.)

2.4 Kasvatuskumppanuus – Yhteistyötä kodin ja päivähoidon välillä

Kasvatuskumppanuudessa lähtökohtana ovat lapsen tarpeet ja lapsen edun toteutuminen. Tavoitteena kasvatuskumppanuudessa on, että lapsi tulee toimijana ja oman elämänsä kokijana kokonaisvaltaisesti nähdyksi, ymmärretyksi ja kannatelluksi. (Kaskela & Kekkonen 2006, 17.)

Ensisijainen oikeus ja vastuu kasvatuksen huolehtimisessa on lasten vanhemmilla (Mahkonen 2012, 37). Kasvatuskumppanuus saa aikaan sen, että vanhemmat ja päiväkodin henkilöstö tukevat toisiaan lasten kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen liittyvissä asioissa. Kasvatuskumppanuus vaatii vanhempien ja päiväkodin henkilöstön välistä vuorovaikutusta. Koti ja päivähoido tuodaan kasvatuskumppanuudessa lähelle toisiaan, jolloin varhaiskasvatuksen työntekijät osallistuvat vanhempien rinnalla lapsen päivittäiseen kasvatukseen ja hoitoon. (Kaskela & Kekkonen 2006, 20, 81.) Tavoitteena kasvatuskumppanuudessa on tunnistaa herkästi ja mahdollisimman varhain lapsen mahdollisia tuen tarpeita ja yhteistyössä vanhempien kanssa luoda toimintastrategia lapsen tukemiseksi (Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus 2003, 30).

Vanhempien ja ammattikasvattajien tieto ja asiantuntemus täydentävät toisiaan ja kasvavat tiiviin vuorovaikutuksen ansiosta turvaten lapsen hyvinvoinnin. Perheen ja ammattikasvattajan yhteistyössä tulee huomioida, että päivähoidossa lapsi toimii ryhmän jäsenenä, toisella tavalla kuin perheen jäsenenä. Ammattikasvattajat näkevät ja tuntevat lapsen suhteessa ikäisiinsä ja vanhemmat tuntevat lapsensa taas yksilöinä. Tulevaisuudessa vanhempien osallisuutta oman lapsen varhaiskasvatuksessa olisi hyvä lisätä entisestään. (Kaskela & Kekkonen 2006, 25, 54.)

2.5 Erilaisia perheitä

Perheet ovat ryhmiä, jotka koostuvat eri sukupuolista ja sukupolvista. Perheisiin sisältyy usein hyvin eri-ikäisiä jäseniä, mikä lisää perheiden moninaisuutta. Perheet syntyvät suhteista ja perheenjäsenten keskinäisistä siteistä, jotka muotou-

tuvat valinnan ja vapaaehtoisuuden mukaan. (Rönkkö & Rytönen 2010, 10.) Perhe on kokonaisuus, jossa yksittäiset perheenjäsenet vaikuttavat toisiinsa. Tämä näkyy siten, että yksittäisen perheenjäsenen terveys ja hyvinvointi, sekä perheenjäsenten väliset suhteet vaikuttavat muihin perheenjäseniin ja heidän terveyteensä. Tästä syystä on yhden perheenjäsenen tuen tarpeen ilmaantues-
sa syytä arvioida myös muiden perheenjäsenten ja koko perheen tuen tarpeita. (Häggman-Laitila 2006, 7.)

Perheen perustana pidetään usein parisuhdetta. Parisuhteesta syntyvä lapsi luo syntymällään yhtä aikaa sekä perheen, että suvun ja samalla vanhemmuuden, sisaruuden sekä isovanhemmuuden. (Rönkkö & Rytönen 2010, 10.) Vuonna 2011 Suomessa oli perheistä 39 % lapsiperheitä. Lapsiperheiden osuus kaikista perheistä on ollut hiljalleen laskussa jo pitkään. Lapsiperheitä 20, 3 % oli vuonna 2011 yksinhuoltajaperheitä. (THL 2005 – 2012.) Käsitteelle perhe annetaan monenlaisia ominaisuuksia ja määreitä, mutta siitä huolimatta kaikki perheet ovat yksilöllisiä ja muodostavat omanlaisensa, hyvinkin yksityisen perhekulttuurin (Rönkkö & Rytönen 2010, 10).

Perhe koostuu yksilöistä, joiden keskinäiset suhteet ovat niitä, mitkä erottavat perheen kaikista muista yhteiskunnallisista ryhmistä tai yhteisöistä. Tunteisiin, sekä sosiaaliseen asemaan liittyviä tehtäviä pidetään jo vanhastaan perheelle kuuluvina tehtävinä, biologisten, kasvatuksellisten, tuotannollisten, sekä koulutuksellisten tehtävien lisäksi. Myös yhteiskunta ja uskonnolliset normit, sekä lait toimivat perheen säätelijöinä. (Rönkkö & Rytönen 2010, 10.)

2.6 Lapsiperheiden hyvinvointi Suomessa

Hyvinvointi kattaa muun muassa elinolot, terveyden, sosiaaliset suhteet, oman kokemuksen hyvinvoinnista ja omanarvontunnon. Elinolot voidaan nähdä hyvinvoinnin materiaalisena perustana viitaten asuinoloihin, työn ja toimeentulon kaltaisiin tekijöihin. Enemmistö lapsiperheiden vanhemmista on ansiotyössä, ja työttömyys on harvinaisempaa nykyisin lapsiperheissä, kuin väestössä keski-

määriin. (Lammi-Taskula ym. 2009, 39.) Ahtaasti asuvia lapsiasuntokuntia on kaikista lapsiasuntokunnista 29,3 % (THL 2005 – 2012).

Muihin teollisuusmaihin verrattuna Suomi sijoittuu taloudellisiin ja sosiaalisiin indikaattoreihin perustuvassa tarkastelussa sangen hyvin. Suomalaisen elintason, tasa-arvon ja sosiaalisen koheesion hyvästä tasosta huolimatta terveyden ja itsenäisen toimeentulon indikaattoreilla tarkasteltuna Suomi sijoittuu verrattain huonommin. (Lammi-Taskula ym. 2009, 21.) Vuonna 2010 lapsiperheistä sai kuitenkin vain 8,7 % toimeentulotukea ja määrä on ollut hiljalleen laskussa aina vuodesta 1996 asti (THL 2005 – 2012).

Tukea tarvitsevat perheet tarvitsevat monesti hyvin eriasteista ja -kestoista tukea selviytyäkseen perhe-elämän ja arjen ongelmistaan. Tällä hetkellä arvioidaan, että jopa kolmasosa suomalaisista lapsista ei voi hyvin. (Häggman-Laitila 2006, 7.) Huostaanotettujen lasten määrä on kasvanut rajusti viimeisen kymmenen vuoden aikana. Tilastojen mukaan huostaanottojen määrät ovat tänä aikana jopa kaksinkertaistuneet. (THL 2005- 2012.)

Ennaltaehkäisevän työn tärkeyden esille tuominen on ajankohtainen ja tärkeä aihe. Tästä syystä halusimme tutkimuksemme painottuvan ennaltaehkäiseviin palveluihin korjaavien palvelujen sijasta. Ennaltaehkäisevällä perhetyöllä tarkoitetaan lapsiperheille järjestettävää kokonaisvaltaista, pitkäjänteistä ja suunnitelmallista tukemista. (Sosiaaliportti 2012). Myös päivähoidon näemme hyvin tärkeänä varhaisen puuttumisen toimintaympäristönä.

3 OPINNÄYTETYÖN KESKEISIÄ KÄSITTEITÄ

3.1 Asiakastyön moninaisuus

Asiakastyö on työtä ihmisten parissa. Ihmissuhdetyö on usein haasteellista, koska siihen liittyy niin paljon tunteita ja tapoja toimia. Asiakkaiden problematiikka on usein moninaista ja vaikuttaa useisiin asioihin. Ihmissuhdetyössä kuuluksi tuleminen ja ihmisten kohtaaminen on tärkeää. Haasteellista asiakastyötä tekevät ammattilaiset pohtivatkin usein juuri erilaisia kohtaamattomuuden ongelmia. (Mönkkönen 2007, 14.) On tärkeää, että asiakastyötä ohjaavat eettiset periaatteet avataan myös yhteisötasolla. R. Vance Peavyn (2006) mukaan auttamisen eettisyys perustuu suhteisiin, halukkuuteen tunnustaa useiden ajattelutapojen olemassaolo, kriittiseen ajatteluun, dialogiin, sekä todellisuuskäsityksiä koskeviin neuvotteluihin. (Mönkkönen 2007, 33 – 34.)

Nykypäivän haasteita asiakkaiden elämään luo arjen hallinta, sillä se muodostaa merkittävän osan perheen elämänhallintaa. Elämänhallinta ymmärretään yleisesti sisäiseksi voimavaraksi, kyvyksi sopeutua elämän eri tilanteisiin, tunteeksi mahdollisuuksista ja kyvyistä vaikuttaa omaan elämään. Tällöin ihminen pystyy luottamaan itseensä ja omaan kykyynsä toimia. (Järvinen ym. 2007, 86.) Perheenjäsenet usein motivoituvat paremmin ottamaan tukea vastaan, kun heidän asiantuntijuuttaan kunnioitetaan. Samoin, jos heidän näkemyksilleen annetaan arvoa ja heille tarjotaan konkreettista tietoa ongelmasta, sekä keinoja vahvistaa omia selviytymistaitojaan, ovat he motivoituneempia, kuin jos heitä ei mitenkään osallistettaisi. (Johansson & Berg 2011, 92.)

3.2 Asiakkaan elämänhallinta

Omaan toimintaan, sekä kykyyn vaikuttaa omiin asioihinsa, liittyy myös asiakkaan itsetunto, ja sen vahvuus. Helminen (2006) kuvaa kirjassaan itsetunnon olevan tärkein osa-alue itsensä hyväksymisessä. Itsetuntoa on kuitenkin hankalaa määritellä yksiselitteisesti. Ihminen kokee olevansa arvokas, kun hänen itse-

tuntonsa vahvistumiseksi luodaan sellaisia merkityksellisiä tilanteita, joissa hän voi kokea olevansa hyväksytty. Silloin hän kykenee käsittelemään tilannettaan ja löytämään uusia mahdollisuuksia. (Helminen 2006, 156.) Ihmisen muutoshalukkuus edellyttää kuitenkin tunnetta, että elämässä on jatkuvuutta, ennustettavuutta ja että omaan elämänkulkuunsa pystyy vaikuttamaan. (Mönkkönen 2007, 143 – 144).

Jokainen ihminen tarvitsee itse määrittelemiään toiminnallisia haasteita. Asiakastyössä on oltava tarkka sen suhteen, ovatko määritellyt tavoitteet todella asiakkaan omia, vai työntekijän tavoitteita. Määrittelemällä yksiselitteisesti se, mitä tavoitellaan ja mitä voidaan pitää edistyksen merkkeinä, nähdään selkeämmin, milloin tavoite on saavutettu. (Mönkkönen 2007, 149.)

3.3 Asiakassuhteen tasapaino

Jos dialogi ymmärretään vuorovaikutuksena, jossa ymmärrys ja totuus rakennetaan yhdessä, on sitä tutkittava ilmiön muotoutumisen prosessina. Taitava vuorovaikutustanssija osaa herkästi tunnustella toisen rytmiä ja samalla antaa tilaa tämän omille askeleille. Silti työntekijä eräällä tavalla vie vuorovaikutusta eteenpäin, toisin sanoen pitää kuitenkin kokonaistilanteen hallinnan käsissään. Dialogissa tärkeää on vastavuoroisuuden elementti, jossa jokainen osapuolista pääsee luomaan tilannetta ja vaikuttamaan yhteisiin askeliin. Asiakassuhteessa se näyttäytyy niin, että suhde nähdään molemminpuolisen ymmärryksen rakentamisena. Silloin ei mennä joko työntekijän tai asiakkaan ehdoilla, vaan yhdessä molempien ehdoilla. Kärsivällisyys luo työntekijälle luontevan mahdollisuuden nivoa omat kannanottonsa asiakkaan ajatuksiin. (Mönkkönen 2007, 87, 89.)

Asiakastyössä käytetty termistö on monenlaista. Niin työntekijöillä, kuin asiakkaillakin saattaa olla hankaluutta löytää yhteisiä tavoitteita, jos samasta asiasta puhutaan eri sanoin. Seikkula & Arnkil (2005, 103) kertovatkin, että ammatillinen erikoissanasto on pyritty muodostamaan sellaiseksi, että siinä olisi mahdollisimman vähän tulkinnallista epämääräisyyttä. Tästä huolimatta sanat eivät tarkoita kaikille toimijoille samaa, eikä niillä ole valmista merkitystä keskustelun

ulkopuolella. Joten käytettäessä ammatillisia termejä tulisi ne sisällyttää keskusteluun, ottaa osaksi merkitysten muodostumista, sen sijaan, että ne oletetaan yksiselitteisiksi. (Seikkula & Arnkil 2005, 103.)

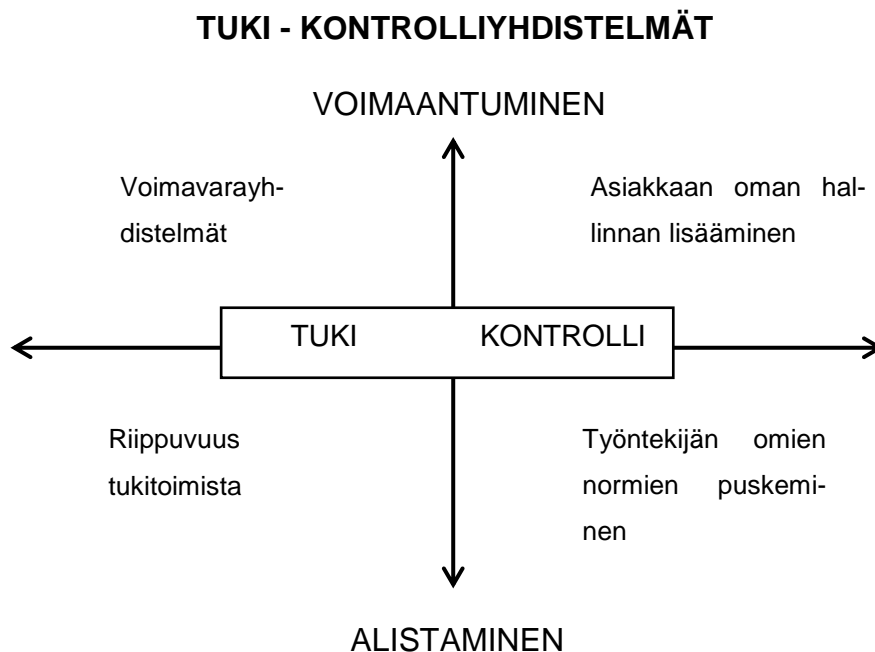
Tarkkana pitää olla myös siinä, mitä asioita asiakkaasta jakaa eteenpäin. Asioiden määrittelyllä tietyntulaiseksi suljetaan samalla pois toisia määritelmiä. Asiakkaasta kerätään usein paljon tietoa, jota siirretään eteenpäin eri tavoin, muun muassa asiakirjojen, sekä hoitajien keskinäisten keskustelujen kautta. Tästä syystä on tärkeää suhtautua kriittisesti asiakkaasta kerrottuun tietoon. Tieto on tärkeä kokonaisuuden hallinnan kannalta, mutta se tulisi nähdä myös suhdetietona, joka on sidottu vuorovaikutuksen osapuoliin. (Mönkkönen 2007, 46.) On kuitenkin aina yhtä monta ongelmaa, kuin on ääniä läsnä keskustelussa. Jokaisella auttajaverkon taholla on väistämättä oma erityinen käsityksensä ongelmasta ja tämä käsitys on aina erilainen kuin toisen auttajatahon käsitys. Moniäänisyys kuuluu kielen perusominaisuuksiin. Sen oivaltaminen tekee ymmärrettäväksi, kuinka vaikeaa on tavoitella yhteistä ymmärrystä ja pyrkiä siihen, että kukin taho ajattelisi ongelmasta samalla tavalla. (Seikkula & Arnkil 2005, 93.)

Vaikka ammattilainen haluaisi kohdata toisen ihmisen esittämän näkökulman avoimesti, joutuu hän kohtaamaan aina myös oman rajallisuutensa ja ristiriitaisuutensa. Ymmärrys yleensä avautuu pikku hiljaa ja oivallus syntyy joskus vastusta ahdistuksen, ristiriitojen ja totuuden koetteluun kautta. (Mönkkönen 2007, 97.) Asiakastyössä tavoitteena on usein negatiivisen kierteen katkaiseminen ja tilanteen huononemisen ennaltaehkäisy. Preventiivinen, ennaltaehkäisevä työote, tarkoittaa yksilöiden voimavarojen kartoittamista ja vahvistamista, sekä psyykkisen hyvinvoinnin lisääntymistä (Johansson & Berg 2011, 37.)

3.4 Asiakkaasta syntyvä huoli ja huolen puheeksiottaminen

Asiakastilanteessa, jossa työntekijällä on huolta lapsesta, liittyy usein huoli siitä, miten tässä on käymässä työntekijälle itselle ja omille toimintamahdollisuuksille. Miten hyvin pärjää työntekijänä, riittävätkö voimavarat ja osaaminen, vai tarvi-

taanko lisää tukea ja / tai kontrollia. (Eriksson & Arnkil 2005, 25.) (KUVIO 1.) Tällöin työntekijä ei puhu lapsen / nuoren / vanhemman ominaisuuksista, vaan kertoo ainoastaan, miten tämä eri tilanteissa toimii (Eriksson & Arnkil 2005, 22).

Kuvio 1. Tuki- kontrolliyhdistelmät (Eriksson & Arnkil 2005)

Huolen puheeksi ottamista helpottaa asiakkaiden käytöksessä tai perheen kokonaistilanteessa huolta herättävien havaintojen ylöskirjaaminen. Oman huolen puheeksi ottaminen on pyrkimys avata yhdessä ajattelemisen prosessi. (Eriksson & Arnkil 2005, 22, 37.) Huoli on käsite, joka sekä työntekijöiden, että asiakkaiden on helppo ymmärtää. Se on tarpeeksi konkreettinen käsite, kun perheenjäsenten kanssa on tarpeen keskustella perheen tuen tarpeista ja kartoittaa heidän voimavarojaan. (Vilén ym. 2010, 40.)

3.5 Dialogisuus vuorovaikutuksen päämääränä

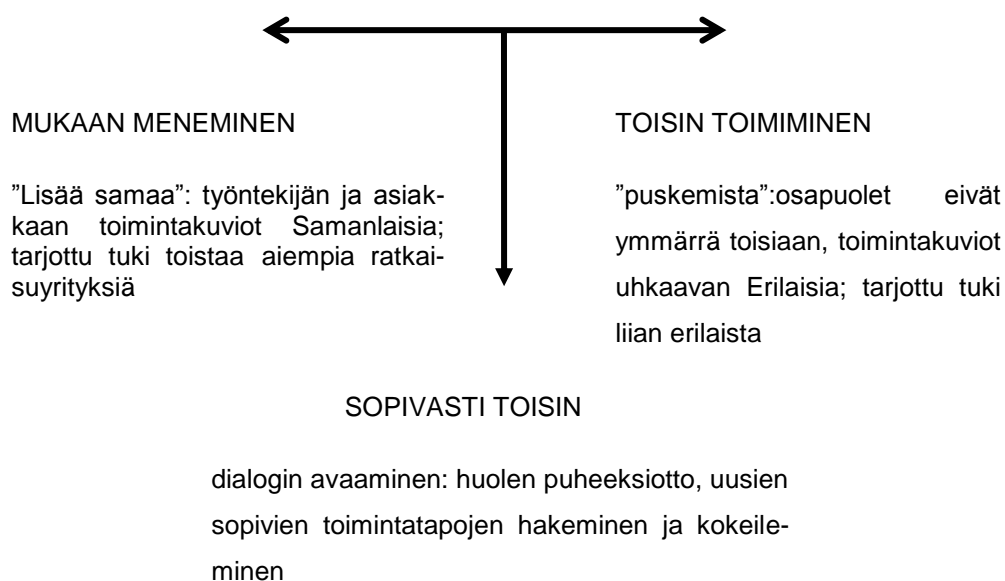
Dialogisuus ei vielä pelkästään ole menetelmä perhetyön ammattilaiselle, vaan paremminkin sitä voi ajatella ajattelutapana, viitekehyksenä ja keskustelun päämääränä. (Vilén ym. 2010, 215.) Dialogisuus on kaiken vuorovaikutuksen ydinaluetta viitekehyksestä riippumatta ja myös puhemuotona vanha (Väisänen, Niemelä & Suua 2009, 9). Vuorovaikutuksen erilaista liikehdintää voidaan kuvata erilaisten sosiaalisen vuorovaikutuksen perustasojen avulla, joita ovat tilanteessa olo, sosiaalinen vaikuttaminen, peli, yhteistyö ja yhteistoiminta. Moleminpuolisuus on yksi keskeisimmistä eri ulottuvuuksia erottavasta tekijästä. (Mönkkönen 2007, 109.)

Yhteisöllisestä dialogisuudesta puhuttaessa on syytä pohtia, millaisia edellytyksiä dialogiselle vuorovaikutukselle luodaan. Verkostokokoukset ja tiimikokoukset ovat esimerkiksi sellaisia rakenteita ja menetelmiä, joiden on ajateltu edistävän dialogia yhteisöissä. Kuitenkin on tärkeää todeta, että kyseisissä rakenteissa on mahdollista myös pitää yllä mahdollisia vanhoja asetelmia uusissa kuoseissa. (Mönkkönen 2007, 133.) Sosiaalipsykologi G.H.Mead (1934) on esittänyt, että sosiaalisessa vuorovaikutuksessa keskeistä on toisen henkilön roolin omaksuminen, sekä kykymme kuvitella ja ottaa huomioon tekojemme merkitykset suhteessa toisiin ihmisiin (Mönkkönen 2007, 41).

3.6 Sokrateen etsivä vuoropuhelu dialogisuudessa

Tunnetuin dialogin kehittäjä kirjoitetussa historiassa on Sokrates, joka eli noin 470–399 eaa. Ateenassa. Sokrates tutki arkikieltä, sanojen merkityksiä sekä muun muassa sitä, mitä hyvyys, rakkaus ja rohkeus ovat. Sokrateen filosofina oli etsivä vuoropuhelu. Keskusteluissaan hän käytti johdattelevia kysymyksiä, jotka on jälkeempäin nimetty hänen mukaansa sokraattisiksi kysymyksiksi. Paremman ja tarkemman tietoisuuden lisääminen on usein ollut vuoropuhelujen päämääränä. (Väisänen, Niemelä & Suua 2009, 10.)

Vuorovaikutus voi olla hyvin monimuotoista. Samoja käsitteitä käytetään monin eri tavoin eri yhteyksissä. Ihmissuhdealan työntekijät puhuvat nykyaikana esimerkiksi verkostoitumisesta, asiakaslähtöisyydestä, yhteistyöstä, moniammatillisuudesta, dialogisuudesta tai voimaantumisesta. Aina ei kuitenkaan ole helppoa tavoittaa vivahde-eroja ja pientä hienosäätöä, mitä nuo työskentelyyn viittaavat vuorovaikutusta kuvaavat käsitteet edellyttävät. (Mönkkönen 2007, 15.)

Kuvio 2. Sopivasti toisin toimiminen (Eriksson & Arnkil 2005)

Dialogisuus on vuorovaikutuksessa yksi keskeinen käsite. Se on rohkeutta astua asiakkaan kanssa yhtä aikaa samalle tietämättömyyden ja yhteisen hämmästyksen alueelle ja yhdessä asiakkaan kanssa löytää sieltä uusia oivalluksia. Mönkkösen kirjassa (2007) kuvataan, että vaikutukset, joita ihmisten välisissä suhteissa tapahtuu, eivät useinkaan ole selkeästi tunnistettavissa. Tästä johtuen auttamistyössä on tärkeää puhua toisin toimimisen mahdollisuuksista, sekä erilaisia toimintatapoja tukevien toimintarakenteiden edistämisestä. (KUVIO 2.) Käyttämällä käsitettä dialogisuus, halutaan tuoda esiin vuorovaikutuksen vastavuoroisuus ja molemminpuolinen ymmärryksen vaatimus. Dialogisuudessa eri äänien on päästävä kuuluviin; niitä ei pyritä sammuttamaan kaikessa outoudes-

sakaan, vaan niille sallitaan olemassaolon oikeus. (Mönkkönen 2007, 16, 28, 132.)

3.7 Dialogisen vuorovaikutuksen kehittäminen

Dialogisen vuorovaikutuksen ja sen kehittämisen kiehtovuuteen kuuluu se, että koskaan ei voi ennustaa dialogisten hetkien syntymistä tai sitä, milloin jotakin merkittävää tapahtuu ihmisten välillä. Mönkkösen (2007) kirjassa on kuvattu Klaus Weckrothin kertomana tätä sellaiseksi kohtaamiseksi, jossa tapahtuu roolit ylittävää toimintaa. (Mönkkönen 2007, 29.) Dialogissa muiden näkemysten kuuleminen on tärkeää omien näkemysten esittämisen ohella. Tämä tarkoittaa puhumista, kuulluksi tulemistä, toisten kuuntelua sekä osapuolten välistä tasarvoista kohtaamista. (Kokko & Koskimies 2007, 12.) Tarkoitus on tutkia, ideoida ja oivaltaa yhdessä. Liianlainen ”tietäminen” korottaa kynnystä vastavuoroiseen vuorovaikutukseen ja samalla vaikeuttaa keskustelua. Ymmärrystä synnyttävään yhteistyöhön päästään jatkuvan ja toistuvan vuorovaikutuksen kautta. (Noppi 2008, 19.)

Vuorovaikutuksesta suuri osa on sanatonta viestintää, kuten keskusteluetäisyys, koskettaminen, katsominen, ruumiin liikkeet, eleet ja pukeutuminen. Oman ruumiinkielen tunnistaminen edellyttää palautetta toiselta ihmiseltä. Jo ennen keskustelua alkaa sanaton vuorovaikutus. (Väisänen, Niemelä & Suua 2009, 28.) Dialogisuudessa keskeisintä on suhtautumistapa, perusasenne ja ajattelutapa, ei niinkään tekninen taito. Se on ennemminkin käsitys suhteista ja niiden merkityksestä yksilöille, eli suuntautuneisuutta suhdeverkostoihin. (Seikkula & Arnkil 2005, 19.) Vuorovaikutuksen ja yhteistyösuhteen laatua korostava näkemys lähtee siitä ajatuksesta, että onnistuneessa keskustelutilanteessa sisältöä oleellisempaa on keskustelun rakenne (Rönkkö & Rytönen 2010, 178).

Dialogisuuden peruselementtejä ovat reflektiivisyys ja vastavuoroisuus (Kokko & Koskimies 2007, 13). Vuorovaikutussuhteeseen vaikuttavat usein myös monet meistä riippumattomat tekijät, mitkä vaikeuttavat dialogista kohtaamista. Monia vuorovaikutusongelmia on usein vaikeaa havaita itse, vaikka reflek-

toidessa omaa toimintaansa tapahtuisikin edistystä. Sosiaalialalla on jo kauan korostettu oman toiminnan arvioinnin, sekä myös vertaisarvioinnin merkitystä. Ne ovat tärkeitä ammatillisen oppimisen välineitä, joissa opitaan suhtautumaan myös omaan vuorovaikutustapaan kriittisesti ja kehittämään sitä jatkuvasti. (Mönkkönen 2007, 98.)

3.8 Kohtaamattomuuden haasteet

Vuorovaikutussuhteen syntymisen tiellä voivat olla asioiden kertomatta jättäminen, ohittaminen ja mitätöinti, sekä kontaktin puuttuminen. Kohtaamisia ei silloinkaan synny, jos asioita oletetaan asiakkaan puolesta. Työntekijä on tällöin tavallaan oman tulkintansa vanki. (Rönkkö & Rytkönen 2010, 53.)

Ihmisten tavat katsoa asioita ovat kovin yksilöllisiä. Merkittävät kokemukset ja oivallukset tapahtuvat ihmissuhteissa, eli ihmisten välissä. Tällä alueella ihmiset ovat myös hyvin haavoittuvaisia, sillä jokainen tuo vuorovaikutukseensa oman historiansa, kulttuurinsa ja ne uskomukset, jotka ovat hänelle sillä hetkellä totta. Tästä huolimatta käsityksemme todellisuudesta rakentuvat silti ihmisten välisissä suhteissa. (Mönkkönen 2007, 16.) Turvallisuuden luominen ja ahdistuksen minimointi ovat edellytyksiä sille, että kaikki voivat kokea olevansa tärkeitä keskustelussa. Ennustettavuuden kasvattaminen ei kuitenkaan merkitse keskusteluteemoista etukäteen sopimista. (Seikkula & Arnkil 2005, 115.)

3.9 Dialogin virta William Isaacsin mukaan

William Isaacsin (1999) mukaan olennaista toisen ihmisen kuuntelemisessa on siirtää syrjään omat ennakkokäsitykset. Taito kuunnella tavanomaisuuden ohi syntyy kyvystä kiinnittää huomioita asioihin, joita ei tavallisesti huomata. Toisen kuuntelemista voi aina myös harjoitella. Hiljaisuus voi olla aktiivista toisen kuuntelemista, tai sitten se voi olla tilanteesta vetäytymistä. Pääsemme dialogin virtaan paremmin mukaan, kun odotamme rauhassa, emmekä tyrkytä turhaan ajatuksiamme heti. Voimme vaihtaa suuntaa viivytämällä, pysähtyä, tai ottaa aske-

leen taaksepäin ja katsoa asioita uusin silmin. Odottamalla edistämme esimerkiksi sen kysymistä itseltämme, mitä minulta on jäänyt huomaamatta, tai miten kuvattu ongelma toimii. (Väisänen, Niemelä & Suua 2009, 21.)

Isaacs (1999) pitää kuulijan omaa sisäistä melua kuuntelemisen suurimpana esteenä. Keskitymme liiaksi itseemme, vaikka voisimme antaa tilaa toisen ihmisen puheelle. Toisen ihmisen parempaa kuuntelemista edistää hiljaa oleminen. Tällöin voi myös saada kosketuksen olemassa olevaan todellisuuteen sekä omaan itseensä. (Väisänen, Niemelä & Suua 2009, 19 – 20.)

William Isaacs (1999) pitää suoraa puhetta haasteellisimpana dialogisuuden osana. Suoralla puheella hän tarkoittaa ääneen lausuttavaa jotakin sellaista, mistä paljastuu, mitä todella ajattelemme. Suoralla puheella pystymme vastaamaan kysymykseen siitä, mitä nyt on tarpeen ilmaista? Suora puhe vaatii riskinottoa ja itseluottamusta. (Väisänen, Niemelä & Suua 2009, 22.) Aidossa kohtaamisessa on tärkeää seisahtua asioiden äärelle ja rauhassa tutkia toisen näkökulmia (Mönkkönen 2007, 166).

3.10 Dialogisuuden prosessi

Alussa asiakassuhteessa saattaa syntyä näennäinen yhteisymmärrys jostakin asiasta, mutta tilanne alkaa saada erilaisia ulottuvuuksia, kun asiaa katsellaan lähemmin. Hyvin tavallista on, että peräänkuulutetaan samoja arvoja tai tavoitteita, esimerkiksi yhteisöllisyyttä ja tiimityötä. Periaatetasolla hyvät asiat on helppo hyväksyä, mutta niiden muuttaminen konkreettiseksi toiminnaksi on jo hankalampaa. Vuorovaikutuksen osapuolet saattavat tarkoittaa hyvinkin eri asioita puhuessaan esimerkiksi asiakkaan itsemääräämisoikeudesta, yhteisöllisyydestä tai tiimityöstä.

Dialogisuutta voi siis harjoitella, mutta onnistumisesta siinä ei voi koskaan olla täysin varma. Syntykö todella aitoa dialogisuutta, tai avautuuko asiaan uusi kiehtova ja yhteinen ymmärrys? (Mönkkönen 2007, 99.) Dialoginen prosessi tapahtuu David Bohmin (1996) mukaan ihmisen suhteessa ajatteluun. Ajatus on se, mitä ajatellaan ja mikä samalla fyysisesti myös tunnetaan. Ajatus sisältää

myös yhteisön jakamat ajatukset: kaikki ovat osa samaa prosessia, jossa kaikki vaikuttaa kaikkeen. Ajatukset kuitenkin muuttuvat ja kehittyvät kaiken aikaa. Ajatuksilla on taipumus luoda pulmia, joita sitten yritetään yhdessä ratkoa. (Väisänen, Niemelä & Suua 2009, 12.)

Ensimmäiseksi tavoitteeksi ei tule asiakkaan muuttaminen, vaan dialogin ja vuoropuhelun synnyttäminen eri äänten välillä. Jotta minkäänlaista uutta ymmärrystä edes voi syntyä, täytyy dialogista keskustelua pystyä kehittämään monologisen kielen sijasta. (Seikkula & Arnkil 2005, 56.) Moniäänisyys ilmenee dialogisissa keskusteluissa sillä tavoin, että kaikki läsnä olevat äänet osallistuvat yhdessä merkitysten rakentamiseen. Osa näistä äänistä lausutaan ääneen, kun taas osa niistä elää keskusteluun osallistujien ruumiin toimintojen, sosiaalisen ja fyysisen kontekstin ominaisuuksina. Osa äänistä voi myös elää kunkin osallistujan sisäisenä kokemuksena. (Seikkula & Arnkil 2005, 91 – 92.)

3.11 Verkostoituminen - moniammatillisuuden kasvattaja

Moniammatillinen kokonaisuus muodostuu toisiaan täydentävistä osista. Näissä eri osissa ammattilaiset tietävät, keihin olla yhteydessä, kun täydentävää asiantuntemusta tarvitaan. Moniammatillinen työ voi pahimmillaan koostua epätietoisista vastuista, eri yrityksistä saada toiset tekemään osansa asiakkaan auttamiseksi, loputtomista verkostokokouksista, tai avunhakijoiden tilanteen ajautumisesta umpikujaan tai kriisiin. (Seikkula & Arnkil 2005, 13.) Moniammatillinen yhteistyö on hyvinvointipalveluissa keskeinen työmuoto ja suuri osa arjesta. Tarpeen ja tilanteen mukaan vaihtelevat myös yhteistyön muoto ja toteutustavat.

Pulmatilanteissa, joihin liittyy useita eri tahoja, neuvottelun järjestäminen ja ristiriitatilanteen ratkonta vaatii erityisosaamista. Näihin yhteistyön pulmakohtiin on kehitetty erilaisia yhteistyökäytäntöjä painottaen asiakaslähtöisyyteen, tilannetaajuun ja joustavuuteen. Verkostotyössä on tarkoitus suuntautua etsimään ja yhdistämään asiakkaan sosiaalisten verkostojen voimavaroja. Verkostoitumisella, voimavarakeskeisellä yhteistyöllä koetetaan ihmisiä, ideoita ja resursseja yhdis-

tämällä saada aikaan voimavarayhdistelmiä, jotka ylittävät erikseen toimimisen mahdollisuudet. (Kokko & Koskimies 2007, 11, 12.)

Jokainen yhteistyöverkossa työskentelevä antaa kehittämistyöhön omaa panostaan ja osaamistaan. Työntekijän tulee tietää oman asiantuntijuutensa vahvuudet ja tämän lisäksi myös tuntea oman osaamisensa rajat. Hänen tulee hallita yhteistyömenetelmiä ja nähdä, millaiseen kokonaisuuteen oma työ sijoittuu. Moniammatillinen yhteistyö vaatii aikaa, johtamista, ammattitaitoa, valmistautumista ja koulutusta. Se edellyttää kaikilta toimijoilta muun muassa oman, että toisten ammattiryhmien arvostamista, keskinäistä luottamusta, ja ääneen sanottuja tavoitteita. Näiden lisäksi sitoutumista ja vuorovaikutusta tarvitaan osaksi kokonaisuutta. Tällä kokonaisuudella on mahdollista saavuttaa dialogi, jonka avulla päästään parhaimmillaan oppimiseen ja uudistamiseen – tällöin syntyy oivalluksia hyvinvointityössä. (Noppari 2008, 13.)

Kun tilanteeseen liittyy useita toimijoita ja yhteistyöhön tarvitaan selkeyttä ja suunnitelmallisuutta, on verkostopalaveri kannattavaa järjestää. Dialogissa eri osapuolten äänet saadaan tasavertaisesti esiin ja samalla rakennetaan yhteistä toimintasuunnitelmaa. (Kokko & Koskimies 2007, 16.)

Palvelujärjestelmä pitää sisällään monisektorista ja moniammatillista yhteistyötä, joka merkitsee työskentelyä erilaisten verkostojen kanssa. Erikoistuneiden ammattilaisten kesken tehdyt selkeät rajan vedot ovat hyödyllisiä erikoisosaimista vaativien tehtävien hoitamiseksi, mutta haasteellisia kohdattaessa sellaisia ilmiöitä, jotka eivät suoraan noudata sektorijärjestelmän työnjakoa. Erikoistuneen ammatillisen järjestelmän kohdatessa muuntuneet sosiaaliset verkostot, myös rajanylitykset ajankohtaistuvat. Rajanylitykset koskevat sekä moniammatillisen järjestelmän erikoistuneiden ammattilaisten keskinäisiä, että ammattilaisten ja ”maallikoiden” välillä tapahtuvia kohtaamisia. (Kokko & Koskimies 2007, 12.) Perheenjäsenten tarpeet ovat yhä useammin sellaisia, joihin pystytään parhaiten vastaamaan moniammatillisella työotteella (Noppari 2008, 12).

3.12 Moniammatillisuuden mahdollisuudet

Moniammatillisuus on taitoa hyödyntää muiden tietotaitoa. Se on yhteinen, suunnitelmallinen vuorovaikutus-, arviointi- ja yhdessä tekemisen prosessi. Siinä kunnioitetaan ja arvostetaan mukana olevien yhteistyöosaajien asiantuntijuutta ja osaamista, koska tiedostetaan moniammatillisen yhteistyön tarve, sekä asiakaskohtaisessa työssä, että palvelujen ja toimintojen kehittämisessä. Moniammatillisessa yhteistyössä eri ammattiryhmät oppivat näkemään toisten ammattiryhmien ammattitaidot ja näkökulmat rikkautena ja samalla tiedostavat mahdollisuuden oppia itsekkin lisää. Moniammatillinen työskentely mahdollistaa työntekijälle hänen oman ammatillisuutensa päälle rakentuvan verkosto- ja vuorovaikutusasiantuntijuuden kehittymisen. (Noppari 2008, 12.) Moniammatillisen yhteistyön avulla voidaan välttää päällekkäisyyttä työtehtävissä mahdollistamalla asiakkaille tai kuntalaisille laadukkaat ja taloudellisesti tuotetut palvelut. (Noppari 2008, 13.)

Yhteistyö on edelleen monissa työyhteisöissä sattumanvaraista ja suunnittelematonta (Noppari 2008, 17). Jos toiminnan organisoimisesta tai arvioinneista ei puhuta eikä vastuuta jaeta, saattavat osallistujat turhautua, eivätkä näin sitoudu yhteistyöhön. Jos työryhmä kokoontuu kerta toisensa jälkeen ilman tavoitteita, tulee osallistujille tunne, että mikään ei koskaan muutu. (Noppari 2008, 18.)

Jokaisella ammattikunnalla tai tieteenalalla on oma näkökulmansa tarkastella asiakkaan tilannetta. Se on kuitenkin vain yksi tapa tutkailla asiaa, siksi näkemykset tuleekin asettaa rinnakkain asiakkaan, hänen läheistensä ja muiden ammattilaisten kanssa. (Mönkkönen 2007, 133.)

Moniammatillisuus vaatii aikaa ja tilaa, jotta osaamisen jakamiselle ja yhteisten asioiden käsittelylle ja oppimiselle on mahdollisuus. Yhteistä aikaa on kuitenkin vaikea löytää ja tämä onkin usein käytännön este moniammatilliselle yhteistyölle. Myös muut asiat, kuten resurssipula, voivat vaikeuttaa yhteistyötä. (Noppari 2008, 18.) Moniammatilliseen kumppanuuteen kuuluu aito ja tasavertainen yhteistyö. Tätä yhteistyötä tulisi säännöllisesti arvioida. Arvioiva ote on hyödyllinen, jopa välttämätön, kun on kyse moniammatillisesta yhteistyöstä. Arvioinnin

tulee lisätä ymmärrystä moniammatillisen työryhmän toiminnasta, sekä siihen vaikuttavista tekijöistä. Se auttaa tunnistamaan ennalta yhteistyön riskit ja erityishaasteet. (Noppari 2008, 17.)

Omassa tutkimuksessamme havaitsimme itse, kuinka merkittävää verkostoituminen nykypäivänä on. Se antaa eri tahoille mahdollisuuden työskennellä samaan suuntaan asiakkaan edun hyväksi ja mahdollistaa sen, ettei asiakkaan tarvitse kertoa omia asioitaan monelle eri taholle ja aloittaa aina alusta. Verkostoitumalla voimme koota kaikki asiakkaaseen liittyvät tahot saman pöydän ääreen ja näin saada yhdessä aikaan paljon enemmän, kuin mihin jokainen olisi yksin toimiessaan pystynyt.

4 TOOREETTINEN VIITEKEHYS

4.1 Bronfennbrenner viitekehysten taustavaikuttajana

Opinnäytetyömme taustalla vaikuttaa ajatus siitä, että laadukkaaseen päivähoidon kuuluu lapsen hoidon ja kasvatuksen lisäksi koko perheen kohtaaminen. Bronfennbrennerin (1979) ekologinen teoria tukee tätä ajatusta. Teorian mukaan päivähoidon ja perheiden välinen yhteistyö on tärkeää ja niiden välinen vuorovaikutus vaikuttaa lapsen kehitykseen (Karila ym. 2001, 209). Päivähoidon ja perheiden yhteistyö on tärkeää myös haastavissa tilanteissa. Opinnäytetyömme ajatuksena on, että ongelmatilanteissa päiväkodin työntekijöiden on yhteistyön säilymiseksi kannattavampaa puuttua asiaan itse, kuin delegoida asia eteenpäin perheelle tuntemattomammalle henkilölle, esimerkiksi erityislastentarhanopettajalle.

Ekologisen teorian lähtökohtana on ajatus siitä, että kehitys tapahtuu yksilön ja ympäristön välisessä vuorovaikutuksessa (Karila ym. 2001, 205). Lapsen ja perheen ulkopuolella olevat tekijät nähdään siis vaikuttavan yksilön kehitykseen ja oppimiseen. Sosiaalisen ekologian teorian mukaan lapsen kehitys ajatellaan rakentuvan perimän ja ympäristön yhteisvaikutuksesta. (Keskinen & Virjonen 2004, 193 – 194). Sosiaalekologisen teorian mukaan asiakasta on tarkasteltava hänen jokapäiväisessä elinympäristössään, jotta tämän käyttäytymistä voitaisiin ymmärtää (Johansson & Berg 2011, 58).

Ekologisessa teoriassa yksilön kehitystä havainnoidaan lähiympäristön ja etäympäristön näkökulmasta. Bronfennbrennerin ekologisessa teoriassa (1979) painotetaan ihmisen elinympäristöön vaikuttavia toisiinsa nivoutuvia, erilaisia ja eritasoisia systeemejä ja niiden suhteita. Ympäristön nähdään koostuvan sisäkkäisistä järjestelmistä, jotka muodostavat yksilön välittömästä ympäristöstä laajenevan systeemin. (Keskinen & Virjonen 2004, 193–194.) Bronfennbrenner kutsuu näitä systeemejä mikro-, meso-, ekso- ja makrosysteemeiksi (Karila ym. 2001, 208). (LIITE 8).

4.2 Ekologisen teorian tasot

Bronfenbrenner (1979) määrittelee mikrosysteemin roolien, toimintojen ja henkilöiden välisten suhteiden kokonaisuudeksi, jonka kehittyvä yksilö kokee tietysti konkreettisesti ympäristössä (Bronfenbrenner 1979, 22). Mikrosysteemi on ympäristö, jossa kehittyvä yksilö on itse vuorovaikutuksen aktiivinen osapuoli (Karila ym. 2001, 208). Mikrosysteemeillä ymmärretään lapsen lähiympäristöä, joita tyypillisiä ovat lapsen perhe, koti ja päivähoitopaikka (Keskinen & Virjonen 2004, 194).

Mesosysteemi muodostuu kehittyvän yksilön kohdatessa toisen mikrosysteemin. Näin tapahtuu esimerkiksi lapsen aloittaessa päivähoiton. (Karila ym. 2001, 208.) Päivähoidon ja kodin muodostamassa mesosysteemissä tapahtuu päiväkodintyöntekijöiden ja perheen kanssa tehtävä yhteistyö sekä lasta koskevien asioiden suunnittelu. (Keskinen & Virjonen 2004, 194). Bronfenbrennerin (1979) mukaan yksilön kehityksen kannalta voi mesosysteemillä olla yhtä keskeinen merkitys, kuin yksittäisissä mikrosysteemeissä olevilla tapahtumilla. Tämän ajatuksen kautta voi ajatella, että päivähoiton ja kodin välinen yhteistyö voi olla lapsen kehityksen kannalta yhtä tärkeää, kuin laadukas päivähoito. (Bronfenbrenner 1979, 3.)

Eksosysteemit ovat ympäristöjä joihin yksilö ei itse ota aktiivisesti kantaa. Ne ovat kehittyvän yksilön lähiympäristöä laajempia systeemejä ja vaikuttavat yksilön kehitykseen välillisesti. (Karila ym. 2001, 209.) Eksosysteemissä lapsen kehitykseen vaikuttaa lapsen välittömien kontaktien ulottumattomissa olevat tekijät esimerkiksi vanhempien työtilanne ja sosiaalityöntekijän suhde vanhempiin. Ekso- tasolla on vaikutusta mikro- ja mesotasoon ja sitä kautta lapsen kehitykseen. (Keskinen & Virjonen 2004, 194.)

Ylintä ympäristön tasoa kutsutaan makrosysteemiksi ja sen olemassaolo perustuu siihen, että tavallisesti yhteiskuntien, kulttuurien ja alakulttuurien sisällä toimintoja organisoidaan samalla tavalla (Karila ym. 2001, 209). Makrosysteemi tarkoittaa yhteiskunnallisia makrosuhteita, esimerkiksi poliittista, taloudellista ja kulttuurista toimintaa. (Keskinen & Virjonen 2004, 194.)

4.3 Huolen puheeksiotto osana asiakastyötä

Opinnäytetyössämme tutkailemme lapsen kahden mikrosysteemin kohtaamisesta muodostuvaa mesosysteemiä ja sitä, voiko tässä systeemissä olevaa vuorovaikutusta tukea moniammatillisella yhteistyöllä. Perheiden tukeminen ja kohtaaminen, sekä vuorovaikutuksen ylläpitäminen saattaa toisinaan olla haastava tehtävä. Haluamme selvittää, voisiko perhetyön ja päivähoidon yhteistyöllä olla vaikutusta tämän tehtävän toteuttamiseen. Haastavien tilanteiden selvittämiseksi olemme opinnäytetyössämme kokeilleet yhteistyökokeilua päivähoidon ja perhetyön välillä. Tutkimme, voisiko perhetyön ja päivähoidon yhteistyön kautta olla vielä paremmin vuorovaikutuksessa perheiden kanssa ja ottaa puheeksi vaikeita asioita.

Ihmissuhdealojen työtehtävät rakentuvat usein asiakkaiden erilaisten elämän ongelmien ympärille. Vaikeiden ongelmien hoitamiseen painottuva työ mahdollistaa ammattilaisille myös pyrkimyksen yrittää selvittää asiakkaiden tilanteiden taustalla olevat ongelmat. Ongelmien ratkominen edellyttää niiden ymmärtämistä. On kuitenkin eri asia yrittää ymmärtämää asiakkaan elämäntilannetta, kuin selittää, mistä asiat todella johtuvat. (Mönkkönen 2007, 41.) Sosiaalialan työssä puhutaan usein huolen puheeksi ottamisesta. Tällä tarkoitetaan vahvan neuvonnan ja ohjauksen merkitystä. (Mönkkönen 2007, 93.)

Huolen puheeksi ottaminen on suuri osa kunnioittavaa, varhaista puuttumista. Huolen on tarkoitus kertoa, että asioiden ennakoidaan menevän lapsen tai nuoren kannalta huonoon suuntaan, jos muutosta ei saada aikaan. Työntekijän oma huoli on tarkka ”mittari”, mutta se ei kuitenkaan anna yksiselitteisiä ”lukuja”. Työntekijän kokiessa huolta lapsesta tai nuoresta, tekee hän sen työntekijänä. Tärkeää on sanoittaa oma huoli ja miettiä vaihtoehtoisia tapoja ilmaista se. Olennaista on myös, miten kertoa voimavaroista ja ehdottaa yhteistyötä. Keskustelun onnistumisen kannalta on tärkeää, että miettii, minkälaisia ilmaisuja ja painotuksia käyttää. On eri asia puhua omasta huolesta ja pyytää vanhemmalta apua lapsen / nuoren auttamiseksi, kuin kertoa työntekijänä havaitsemastaan ongelmasta, ja sen korjaamisesta. (Eriksson & Arnkil 2005, 7, 15.)

5 TUTKIMUSTYYPPI

5.1 Toimintatutkimus

Opinnäytetyömme on tutkimustyyppiltään toimintatutkimus. Oikeastaan toimintatutkimus voidaan nähdä lähestymistapana, jossa tutkija osallistumalla tutkittavan yhteisön toimintaan pyrkii ratkaisemaan jonkin tietyn ongelman yhdessä yhteisön jäsenten kanssa (Eskola & Suoranta 1998, 129). Yksinkertaistetusti määritellen toimintatutkimus on tilanteeseen sidottua, yhteistyötä vaativaa, osallistavaa ja itseään tarkkailevaa (Metsämuuronen 2008, 29). Toimintatutkimuksemme on praktinen, eli osallistava yhteistyöprosessi, jonka tarkoituksena oli auttaa käytännön kehittämistarpeiden tunnistamisessa ja saada aikaan muutosta (Häggman-Laitila & Rekola).

Toimintatutkimuksessa toteutetaan tyypillisesti samaan aikaan toimintaa ja tutkimusta, joiden avulla pyritään saavuttamaan välitöntä ja käytännöllistä hyötyä. (Heikkinen 2007 a, 196). Opinnäytetyömme tavoitteena on kehittää Raision lastensuojelun perhetyön ja Raision varhaiskasvatuksen yhteistyötä ja tutkia sen toteutumista. Toimintatutkimuksessa painotetaan erityisesti sosiaalista toimintaa, joka pohjautuu vuorovaikutukseen (Heikkinen ym. 2007, 16). Opinnäytetyössämme vuorovaikutus on tärkeässä roolissa, sillä sen kautta yritämme löytää keinoja yhteistyön rakentamiseen kahden eri toimijan välille.

5.2 Tutkimuksen lähtökohta

Toimintatutkimuksen lähtökohtana on reflektiivinen ajattelu. Reflektiivisen ajattelun avulla pyritään ymmärtämään toimintaa uudella tavalla ja sitä kautta kehittämään sitä. Toimintatutkimuksen tarkoituksena on auttaa ihmisiä itse tutkimaan todellisuutta, jotta sitä voitaisiin muuttaa. Vakiintuneet toimintakäytännöt voidaan ottaa toimintatutkimuksessa tietoisien harkinnan ja tarkastelun kohteeksi ja siten pohtia, millaisia päämääriä ne palvelevat. Hyvä keino lähteä liikkeelle toi-

mintatutkimuksessa on kysyä, mitä tarkoitusta toiminnot kokonaisuudessaan palvelevat. (Heikkinen 2007a, 199–201.)

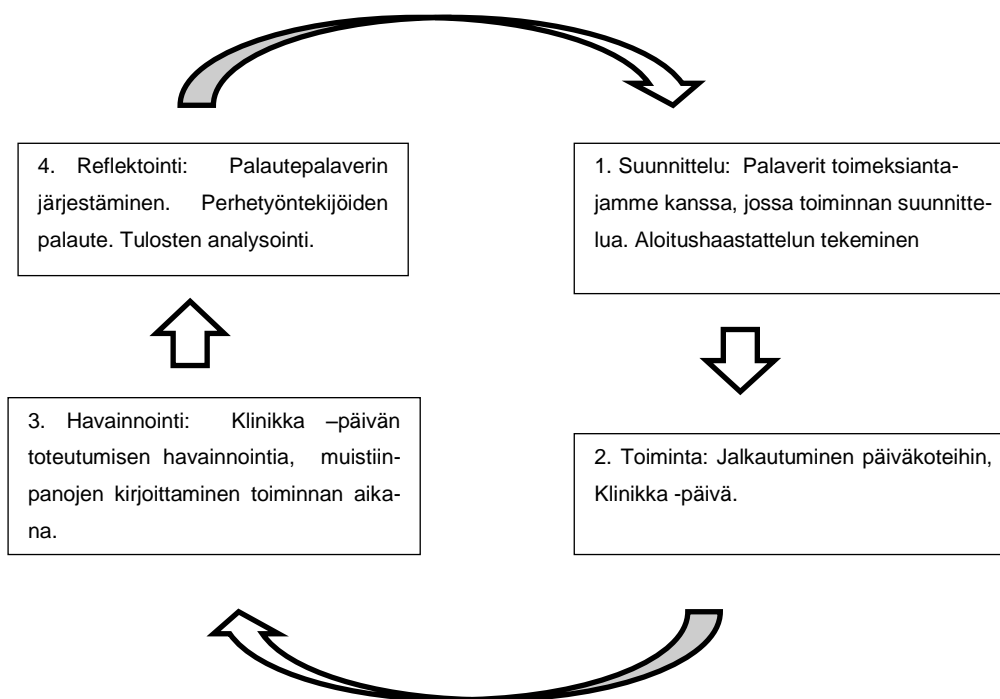
Tutkimuksessamme tarkastelun kohteena on päiväkodin vakiintuneet toimintakäytännöt huolen syntyessä. Lisäksi tuomme esille uuden mahdollisuuden toimia yhteistyössä perhetyön kanssa. Herätämme keskustelua siitä, millaisia ajatuksia osallistujilla on uudesta toimintakäytännöstä, rajapintatyöskentelystä, jossa päiväkotia ja perhetyö tekisivät tiiviimmin yhteistyötä. Heikkisen (2007 a, 197) teoksen mukaan toimintatutkimuksessa yhteisön jäsenet pohtivat, eli refleктоivat ja kehittävät työtään, sekä vaihtoehtoisia ratkaisuja tavoitteiden saavuttamiseksi. Tämän lisäksi he tuottavat toiminnasta uutta tietoa, jonka pätevyyttä arvioidaan keskustelemalla siitä, kokeilemalla sitä käytännössä, sekä rinnastamalla sitä aikaisempaan tietoon. (Heikkinen 2007 a, 197.) Tutkimuksemme kautta mahdollistamme uudenlaisen yhteistyömuodon kokeilun. Toiminnan jälkeen annamme osallistujien yhdessä pohtia ja reflektoida siitä saamaansa kokemusta, antaen mahdollisuuden tuoda esille myös kehittämisideoita.

5.3 Toimintatutkimuksen syklimäisyys

Toimintatutkimuksen sykli alkaa siitä, kun tutkija suunnittelee ja toteuttaa uudenlaisen toimintatavan. Tavallisesti toimintatutkimuksessa kehittämishanke johtaa uuteen kehittelyyn. (Heikkinen ym. 2006, 80.) Kehittämisen eteneminen voidaan nähdä jatkuvana syklinä, jolloin useat syklit seuraavat toisiaan muodostaen spiraalin. Toimintatutkimuksissa on monesti korostettu kehittämissuorituksen spiraalimaista rakennetta. (Toikko & Rantanen 2009, 66.)

Opinnäytetyössämme toimintatutkimus etenee suunnittelun kautta toimintaan, toiminnan havainnointiin ja päättyy reflektointiin. Jotta tutkimuksemme jatkuisi toimintatutkimukselle ominaiseen syklimäiseen tapaan, reflektoinnin jälkeen lähtisimme suunnittelemaan keräämämme tiedon pohjalta uutta, paranneltua toimintaa. Tällöin toiminnan suunnittelussa huomioisimme päiväkodintyöntekijöiden kehitysideat ja omien havaintojemme pohjalta nousseet kehitysjärjestykset. Tästä sykli jatkuisi toiminnan toteuttamiseen ja toteutetun toiminnan arviointiin

ja reflektointiin. Opinnäytetyömme puitteissa aika oli kuitenkin rajallinen. Tästä syystä toimintatutkimuksemme jää vain tähän yhteen itsereflektiivisen kehän kiertoon. (KUVIO 3.)

Kuvio 3. Toimintatutkimuksen vaiheet mukaillen Carr & Kemmis 1986 (Heikkinen 2007a, 202)

Raision lastensuojelun perhetyön ja varhaiskasvatuksen yhteistyön kehittäminen kuitenkin jatkuu Raisiossa opinnäytetyömme jälkeenkin muun muassa ”Yhdessä oikeaan aikaan” -hankkeen kautta. ”Yhdessä oikeaan aikaan” -hankkeen tavoitteena on hierarkioita ja organisaatorajoja häivyttävän rajattoman yhteistyörakenteen luominen organisaation eri tasoille. Hankkeen toiminnan takana on ajatus siitä, että rajaton yhteistyörakenne luo tilan, joka vapauttaa sektoreiden rajapinnoilla olevan innovaatiopotentiaalin, ja jossa ei tarvitse ylittää rajoja. Rajattomuuden kautta kehittyvä verkostoyhteistyömalli perustuu palvelun käyttäjän tarpeet priorisoivaan aitoon kumppanuuteen. (Lankinen 2011, 2.)

6 TUTKIMUKSEN TAVOITE, TARKOITUS JA TUTKIMUSTEHTÄVÄT

6.1 Tutkimuksen tavoite ja tarkoitus

Opinnäytetyössämme tutkimme Raisiossa kaupungin varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun perhetyön uudentyyppisen yhteistyömuodon mahdollisuutta, eli rajapintatyöskentelyä. Tavoitteenamme oli luoda tilaisuus dialogiseen keskusteluun perhetyön ja varhaiskasvatuksen välille. Tutkimuksemme tarkoituksena oli antaa tilaa dialogiselle vuorovaikutukselle ja toimintatutkimuksen kautta tutkia tämän yhteistyön toimivuutta.

6.2 Tutkimustehtävät

1. Millaisia haasteita liittyy Raision päivähoidon ja Raision lastensuojelun perhetyön kohtaamiseen.
2. Millaisia tarpeita, odotuksia ja toiveita päivähoidolla on yhteistyöstä.
3. Minkälaisena päivähoito kokee perhetyön kanssa toteutettavan yhteistyön.

7 TUTKIMUKSEN RAKENTUMINEN

7.1 Suunnittelu ja tutkimuksen käynnistäminen

Opinnäytetyömme aihe pohjaa kiinnostuksestamme varhaiskasvatukseen ja lastensuojeluun. Halusimme opinnäytetyön olevan hyödyksi toimeksiantajallemme ja samalla sen kautta olla osana vaikuttamassa toiminnan kehittymiseen. Toimeksiantajaksemme saimme helmikuussa 2012 Raision kaupungin lastensuojelun perhetyön. Raision kaupunki on 25 000 asukkaan ja yli 1400 yrityksen kotikaupunki Varsinais-Suomessa, Turun kupeessa. Raision pinta-ala on 50 neliökilometriä. (Raision kaupunki kuntainfo, 2011.)

Ensimmäinen tapaaminen Raision perhetyön kanssa pidettiin 27.2.2012. Toimeksiantajamme otti huomioon toiveemme suunnata opinnäytetyön sisältö alle kouluikäisiin lapsiin. Keskustellessa syntyi idea yhteistyöhankkeesta perhetyön ja varhaiskasvatuksen välille. Perhetyöntekijöiden mukaan monet alueen päiväkodit olivat toivoneet mahdollisuutta tehdä enemmän yhteistyötä perhetyön kanssa. Opinnäytetyömme mahdollistaisi uuden yhteistyömuodon kokeilun ja antaisi näin mahdollisuuden rakentaa niin sanotun sillan näiden kahden toimijan välille. Aloimme alusta asti kutsua opinnäytetyötämme nimellä ”Silta perhetyön ja varhaiskasvatuksen välille”.

Toinen kokous toimeksiantajamme kanssa pidettiin 13.3.2012, jolloin pohdimme yhdessä, mitä päiväkoti voisi yhteistyöltä haluta ja mitkä olisivat heidän tarpeensa. Pidimme hedelmällisimpänä keinona kysyä päiväkodin työntekijöiltä itseltään, mitä he yhteistyöltä haluaisivat. Aloituspalaverissa selvitimme päiväkodin ajatuksia yhteistyöstä ja sitä, minkälaisia lastensuojelullisia haasteita he kohtaavat työssään.

Toimintaa vietiin eteenpäin niin kutsutulla klinikkapäivällä, joka piti sisällään perhetyöntekijöiden jalkautumisen päiväkotiin. Tällöin päiväkodin työntekijöillä oli mahdollisuus varata aika keskusteluun perhetyöntekijöiden kanssa. Näihin klinikkapäivän tapaamisiin päiväkodin työntekijät saivat tuoda asiakastilantei-

taan tai tapauksia, joihin he halusivat tukea perhetyöntekijöiltä. Klinikkapäivässä käytyjen asioiden sisältö oli täysin päiväkodin työntekijöiden itsensä määräämä. Tapaamisten pääpaino oli dialogisuudessa. Vaikka perhetyöntekijöillä on vankka kokemus lastensuojelusta ja perhetyöstä, heidän tarkoituksensa ei ollut klinikkapäivän tapaamisissa kertoa valmiita vastauksia, vaan antaa päiväkodin työntekijöille mahdollisuus keskustella yhdessä toisen ammattilaisen kanssa tilanteesta.

Palautteen keräämistä varten järjestettiin erillinen palautepäivä. Kaiken kaikkiaan järjestimme päiväkodissa kolme tapaamista: aloituspalaverin, klinikkapäivän ja palautepalaverin. Myöhemmin keräsimme myös toimeksiantajaltamme ja yhteistyön toiselta osapuolelta, Raision perhetyöltä, palautetta reflektiivisen dialogin avulla.

Pohdimme yhdessä toimeksiantajan kanssa mahdollisia päiväkoteja, jotka voisivat lähteä hankkeeseen. Osallistumisen tuli olla päiväkodin halusta riippuvainen. Toimeksiantajamme halusi itse tiedottaa päiväkoteja mahdollisuudesta osallistua yhteistyöhankkeeseen, johon sitten osallistui kaksi erikokoista päiväkotia. Pienempää päiväkotia kutsumme opinnäytetyössämme nimellä Päiväkoti A ja isompaa päiväkotia kutsumme nimellä Päiväkoti B.

Opinnäytetyötä tehdessämme suoritimme 10 viikkoa kestävästä työharjoittelusta Raision lastensuojelun perhetyöhön. Opinnäytetyön edistyminen sujui harjoittelun ohella sujuvasti ja saimme usein pitää tapaamisia asiaan liittyen. Saimme harjoittelussa usein mahdollisuuden keskustella opinnäytetyön prosessin kuluista ja siihen liittyvistä tuntemuksista, sekä samalla mahdollisuuden reflektoida omaa toimintaamme.

7.2 Aloituspalaveri päiväkodissa

Aloituspalaverien avulla selvitimme, millaisia ajatuksia hankkeeseen mukaan lähteneillä päiväkodeilla oli tulevasta yhteistyöstä perhetyön kanssa. Saimme aikaan keskustelua yhteistyöstä ja siihen liittyvistä tuntemuksista, sekä selvitimme päiväkodintyöntekijöiden tarvetta yhteistyölle. Aloituspalaverin aikana

selvitimme perustietoja päiväkodeista, sekä heidän tämänhetkisestä asiakastilanteestaan ja huolistaan.

Päiväkoti A:ssa aloituspalaverissa oli meidän lisäksi päiväkodin henkilökunnan puolelta johtaja ja kolme työntekijää. Perhepalveluista osallistui kaksi perhetyöntekijää. Päiväkoti B:ssä aloituspalaveriin osallistui meidän lisäksi päiväkodin puolelta neljä päiväkodin työntekijää, päiväkodin johtaja ja erityislastentarhanopettaja. Perhepalveluista oli paikalla hanketyöntekijä, kehittäjä sosiaalityöntekijä, johtava sosiaalityöntekijä sekä kaksi perhetyöntekijää.

Aloituspalaverin yksi tärkeä tavoite oli tuoda opinnäytetyömme idea ja tavoite esille ja kertoa, miten prosessi tulisi etenemään. Päiväkodissa A on 35 lasta ja kaksi ryhmää. Lastentarhanopettajia on 3 ja lastenhoitajia on 3. Päiväkodissa B on 7 ryhmää ja yhteensä 113 lasta. Lastentarhanopettajia päiväkodissa työskentelee 7 ja lastenhoitajia 11. Näiden lisäksi yhdessä ryhmässä toimii avustaja. Päiväkotien kokoerot eivät aiheuttaneet suuria eroja päiväkodin työntekijöiden esille nostamiin aiheisiin.

7.3 Toiminta – Klinikkapäivä

Klinikkapäivässä päivähoidon henkilöstön tarkoituksena oli keskustella omassa työssään eteen tulleista haasteista yhdessä toisen ammattiryhmän kanssa, samalla saaden niihin tukea ja uusia näkökulmia. Klinikkapäivän nimi kehittyi siitä, että lastensuojelun perhetyöntekijät jalkautuivat päiväkotiin. Päiväkodin työntekijöillä oli mahdollisuus varata tapaamisaika perhetyöntekijöiden kanssa, joko yksin tai tiimeittäin. Ajanvarauslistat toimitettiin ennen klinikkapäivää päiväkoteihin. Perhetyöntekijät olivat varautuneet olemaan päiväkodeilla klinikkapäivänä klo 10.00 – 14.00. Ajanvarauslistat oli jaettu puolen tunnin pätkiin, josta sai varata haluamansa pituisen ajan. Klinikkapäivän tarkoituksena oli auttaa päiväkodin työntekijöitä löytämään itsestään valmiuksia huolen puheeksi ottamiseen ja ongelmatilanteiden kohtaamiseen.

Päiväkodissa A klinikkapäivän aikoja oli varattu kolme, jotka olivat klo 10.00 - 10.30, 10.30- 11.00 ja 12.00- 12.30. (LIITE 3). Ensimmäisen keskustelun aikana

huomasimme, että puolen tunnin ajat eivät riittäneet. Keskustelut venyivät väkisin noin tunnin pituisiksi sillä seurauksella, että annoimme keskustelujen jatkua yli varatun ajan, koska siihen oli päiväkodin työntekijöillä halua ja tarvetta. Seuraava keskustelu-aika, joka oli 10.30 - 11.00, jouduttiin siirtämään myöhempään ajankohtaan, 14.5.2012 klo 12.00 - 13.00.

Huomattuamme, että puolentunnin ajat olivat liian lyhyitä, ilmoitimme päiväkotiin B, että varauksista kannatti tehdä tunnin mittaisia. Saavuttuamme päiväkotiin huomasimme kuitenkin, että ajanvarauslista oli lähes täynnä (5 varausta). Tästä syystä tunnin mittaisia aikoja ei ollut mahdollista ottaa, jotta kaikki halukkaat saivat ajan. (LIITE 4).

Klinikkipäivän tapaamisissa oli paikalla kaksi Raision lastensuojelun perhetyöntekijää. Keskustelut alkoivat monesti esimerkkitapausten pohjalta, mutta laajentuivat lisäksi yleiseen pohdintaan päiväkodin työntekijöiden kohtaamista haasteista. Keskusteluissa päiväkodintyöntekijät kertoivat itseään huolettaneesta tai mietityttäneestä asiasta, johon haluaisivat kuulla perhetyöntekijän mielipiteen. Esille tuotiin tilanteita, jotka olivat tapahtuneet aikaisemmin päiväkodintyöntekijän uran aikana, sekä tilanteita, jotka olivat juuri tällä hetkellä työntekijän haasteena.

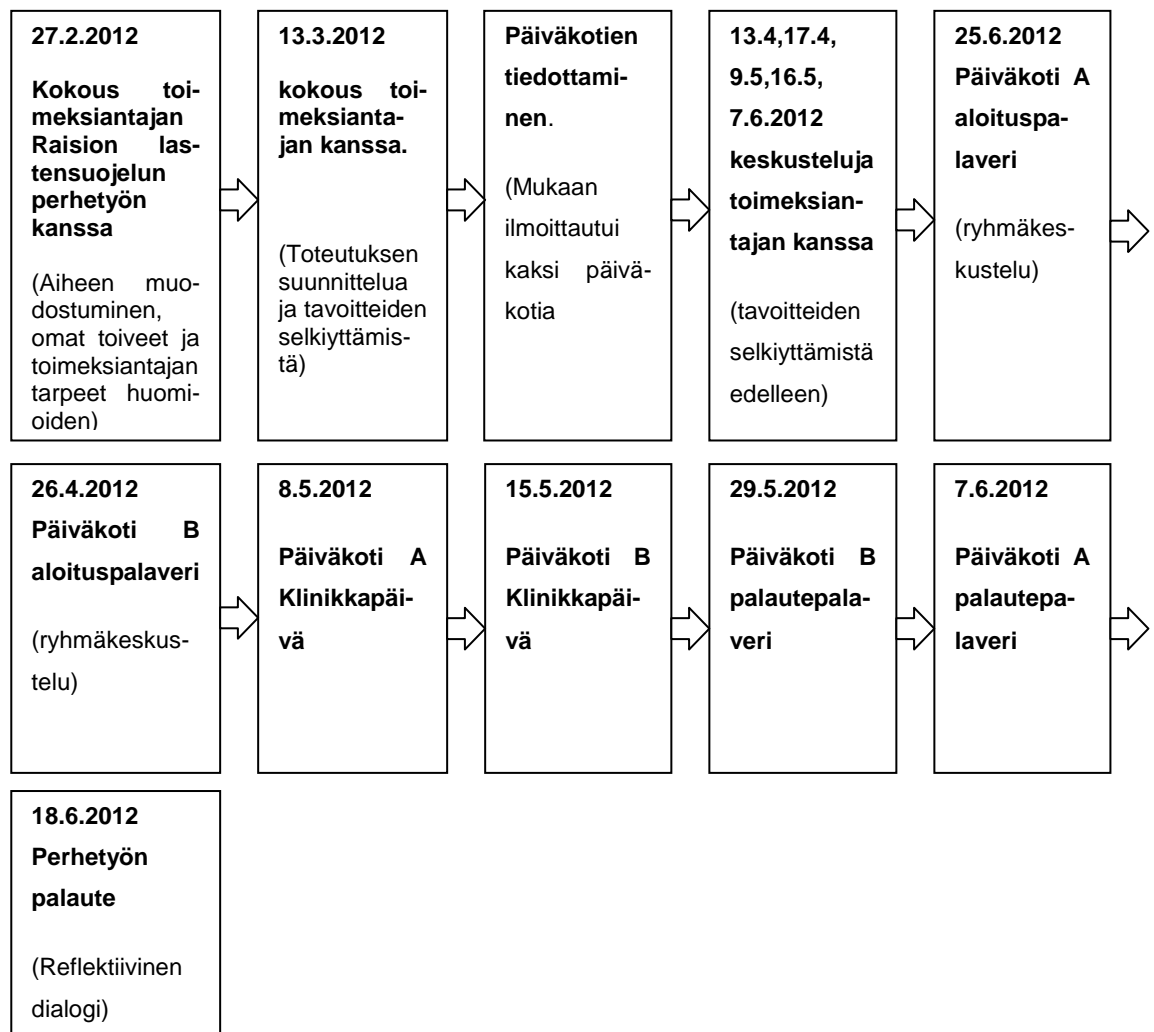
Roolimme tutkijoina vaihteli eri tavoin tutkimuksen aikana. Tutkimuksen alussa toimimme keskustelun käynnistäjinä ja vetäjinä. Toiminnan edetessä jäimme enemmän taka-alalle keskittyen toiminnan havainnointiin. Loppuvaiheissa siirryimme jälleen näkyvämpään rooliin toiminnan vetäjinä.

7.4 Reflektointi ja palautepalaveri, perhetyöntekijöiden palaute

Palautepalaverissa keräsimme palautetta toiminnasta, sekä osallistujilla heränneistä tuntemuksista. Palaverissa olivat läsnä kaikki paikalle päässeet päiväkodin työntekijät, sekä lastensuojelun perhetyön työntekijät.

Päiväkoti A:ssa palautepalaverissa oli meidän lisäksi päiväkodin henkilökunnan puolelta kolme työntekijää. Perhepalveluista osallistui kuusi perhetyön-

tekijää, johtava sosiaalityöntekijä, hanketyöntekijä ja kehittäjäsosiaalityöntekijä. Päiväkoti B:ssä palautepalaveriin osallistui meidän lisäksi päiväkodin puolelta viisi päiväkodin työntekijää, päiväkodin johtaja ja erityislastentarhanopettaja. Perhepalveluista oli paikalla hanketyöntekijä, kehittäjäsosiaalityöntekijä, johtava sosiaalityöntekijä sekä kaksi perhetyöntekijää. Prosessin (KUVIO 4) lopuksi kuulumme vielä yhteistyön toisen osapuolen, perhetyöntekijöiden, ajatuksia hankkeesta. Silloin paikalla oli neljä perhetyöntekijää.

Kuvio 4. Prosessin kulku

8 AINEISTON HANKINTA, DOKUMENTOINTI JA ANALYYSI

8.1 Avoin ryhmähaastattelu

Aloitus- ja palautepalavereissa hankimme aineistoa avoimen ryhmähaastattelun keinoin. Haastattelu on tiedonkeruumenetelmänä ainutlaatuinen, sillä siinä ollaan suorassa kielellisessä vuorovaikutuksessa tutkittavan kanssa ja sillä saadaan usein myös haastateltavat mukaan tutkimukseen. Avoin ryhmä haastattelu on kaikista haastattelun muodoista lähimpänä keskustelua ja sen avulla tutkija pystyy selvittämään haastateltavien ajatuksia, mielipiteitä, tunteita ja käsityksiä sen mukaan kuin ne tulevat aidosti vastaan keskustelussa. (Hirsjärvi ym. 2007, 199.) Sekä aloituspalaverin, että palautepalaverin tavoitteena oli saada tietoa osallistujien mielipiteistä ja saada aikaan keskustelua. Tästä syystä valitsimme aineistohankinta menetelmäksi juuri avoimen haastattelun.

Aloituspalaverissa ja palautepalaverissa olivat läsnä molemmat yhteistyökokeilun osapuolet. Vuorovaikutuksen syntyminen ja sen tukeminen oli tulevan yhteistyön kannalta hyödyllistä ja tärkeää. Koimme, että avoimella haastattelulla pystyisimme parhaiten antamaan osallistujille mahdollisuuden tuoda esille vapaasti omia mielipiteitään ja olemaan vuorovaikutuksessa niin meihin, kuin muihin haastateltaviin.

Keskustelun vetäjän tehtävänä oli tukea vuorovaikutuksen syntymistä antamalla osallistujille tutkimuksen kohteena olevia teemoja yhdessä keskenään keskusteltaviksi. Käytännössä näiden tutkimuksen kohteena olevia teemoja voi keskustelun vetäjä tuoda keskusteluun kysymysten kautta. (Ruusuvuori & Tiittula 2005, 224.) Haastattelun etuna on mahdollisuus joustaa tilanteen edellyttämällä tavalla ja vastaajia myötäillen. Tämä tarkoittaa muun muassa sitä, että haastatteluaiheiden järjestystä on mahdollista säädellä. (Hirsjärvi ym. 2007, 200.)

Avoimessa haastattelussa ei ole kiinteää runkoa (Hirsjärvi ym. 2007, 199). Huomioimme kuitenkin, että olimme haastattelijoina kokemattomia ja siksi

suunnittelimme aloituspalaveriin tietyn rungon minkä mukaan toimimme. (LIITE 2). Aloituspalaveriin olimme valinneet lisäksi neljä aihealuetta. (LIITE 1). Näiden neljän aihealueen alapuolelle olimme keränneet vielä lisäkysymyksiä auttaaksemme keskustelun etenemistä. Palautepalaveriin olimme aloituspalaverien tapaan valinneet aihealueet, joita pyrimme tuomaan keskusteluun. (LIITE 5). Myös palautepalaverissa kirjasimme ylös kunkin aiheen alle lisäkysymyksiä, joita tarvittaessa toimme mukaan keskusteluun.

8.2 Tutkimuksen lomakekysely

Palautepalaverin aikana suoritimme avoimen ryhmähaastattelun lisäksi lyhyen lomakekyselyn (LIITE 6), jossa kysyttiin klinikkapäivään osallistuneilta heidän kokemuksiaan tällaisesta työmuodosta. Jaoimme kyselylomakkeet yhtä aikaa kaikille paikalla olleille päiväkodin työntekijöille ja ne täytettiin heti.

Hyvä keskustelun vetäjä pystyy luomaan sellaisen ilmapiirin, jossa jokainen voi vapaasti tuoda ilmi omat ajatuksensa ja mielipiteensä. Eri tavoin kootut ryhmät kuitenkin vaikuttavat osaltaan vuorovaikutuksen luonteeseen ja luovat vuorovaikutukselle erilaiset lähtökohdat. (Ruusuvuori & Tiittula 2005, 226, 229.) Haastattelussa haastateltavat saattavat helposti antaa sosiaalisesti suotavia vastauksia, mikä heikentää aineiston luotettavuutta (Hirsjärvi ym. 2007, 201). Palaverissa tuntui vallitsevan vuorovaikutusta tukeva ilmapiiri ja keskustelut sujuivat luontevasti. Tästä huolimatta teimme lomakekyselyn varmistaaksemme mahdollisimman luotettavan tiedon saannin.

Lomakkeessa selvitettiin työntekijöiden mielipiteitä päivän hyödyllisyydestä ja toimivuudesta. Työntekijöiltä kysyttiin myös, vastasivatko klinikka-päivät osallistujien odotuksiin ja tarpeisiin, ja voisiko niistä heidän mielestään tulla pidempiaikainen yhteistyömuoto esimerkiksi kerran vuodessa järjestettynä. Asenteiden tai mielipiteiden mittaamiseksi yksi sopivimmista vaihtoehdoista on Likertin asteikko (Valli 2007, 115). Likertin asteikossa esitetään väittämiä, joihin vastaaja valitsee vastausvaihtoehdon sen mukaan kuinka voimakkaasti hän on samaa mieltä, tai eri mieltä kuin esitetty väittämä. (Hirsjärvi ym. 2007, 195). Kyselylo-

makkeessa olimme kirjoittaneet väittämiä, joihin vastaajan tuli ympyröidä sopivin vaihtoehto 1= täysin eri mieltä, 2= jokseenkin eri mieltä, 3= en osaa sanoa, 4= jokseenkin samaa mieltä, 5= täysin samaa mieltä.

8.3 Reflektiivinen dialogi

Perhetyöntekijöiltä saimme palautetta reflektiivisen dialogin avulla. Reflektiivisen ajattelun tutkimuksen uranuurtaja on John Dewey, joka tutkimuksessaan ”How we think” (1910) tutkii yksilön ajattelua käyttäen käsitteitä reflektiivinen ajattelu (Tavast 2010, 9). Dialogisuus on vuorovaikutusta, ja reflektiivisyys on tämän vuorovaikutuksen tarkastelua. Reflektioiva työryhmä koostuu vähintään kahdesta työntekijästä, joiden välillä käydään keskustelua reflektoinnin aikana. Reflektioiryhmä voidaan muodostaa myös useammasta työntekijästä. Aina ei kuitenkaan ole mahdollista muodostaa erillistä reflektioiryhmää. Silloin perhetyötä tekevä voi hyvin käyttää reflektioiryhmänään esimerkiksi työpariaan, joka käytännössä tarkoittaa, että hän osallistuu itse reflektioiryhmään. (Vilén ym. 2010, 215, 216 – 217.)

Reflektiivisessä dialogissa perhetyöntyöntekijät peilasivat kulunutta tutkimukseen liittyvää toimintaa ja siitä heränneitä ajatuksia. Työntekijät keskustelivat keskenään meidän kirjoittaessa keskustelusta muistiinpanoja. Keskustelussa pohdittiin tutkimukseen liittyviä onnistumisia, sekä kehittämistarpeita. Reflektointi tarkoittaa erilaisten näkökulmien ja vaihtoehtoisten mahdollisuuksien harkintaa, sekä pohdiskelua. Esimerkiksi työntekijät voivat esittää omia havaintojaan subjektiivisina olettamuksina ja myös omina mielikuvina. (Johansson & Berg 2011, 100.)

Reflektio voi olla syvällistä oppimista ja kasvua, tai metakognitiivinen taito. Reflektio tarkoittaa myös passiivista, tai aktiivista heijastamista ja peilaamista. Menetelmänä reflektio tarkoittaa montaa eri merkitystä, kuten näkökulmien laajentamista, voimaannuttamista ja jakamista, palautteenantoa ja toisen tarinan todistajana olemista. Kyky reflektoida on eräs välttämätön osaamisen taito ihmissuhdetyössä. On ammatillisesti naiivia olettaa, että työntekijä ammatillisen kou-

lutuksensa ja kokemuksensa pohjalta heti automaattisesti tietäisi, mikä on parasta kullekin asiakkaalle. (Rönkkö & Rytönen 2010, 284.)

8.4 Aineiston dokumentointi

Aloituspalavereissa käydyt ryhmähaastattelut tallensimme äänittämällä ja lisäksi toinen meistä tutkijoista kirjoitti muistiinpanoja. Aloituspalavereiden jälkeen teimme nauhoituksen sijasta pelkät kirjalliset muistiinpanot, koska aloituspalaverissa keskustelijat ilmaisivat nauhoittamisen häiritsevän heidän puhumistaan vapaasti kyseisessä tilanteessa. Loput haastattelut toteutimme niin, että toinen meistä kirjoitti muistiinpanoja ja toinen vei keskusteluja eteenpäin.

Muistiinpanoja kirjoittaessa tulee etukäteen miettiä mitä kirjataan ja missä muodossa. Tällöin varmistetaan, että muistiinpanojen kerääminen sujuu tarkoituksenmukaisesti ja että saadaan kerättyä talteen tarvitsema tieto. Usein tutkimuksissa tarvitaan varsinaiseen vuorovaikutukseen keskittyviä muistiinpanoja. Tällöin kirjataan esimerkiksi osallistujat, mitä he tekevät ja sanovat, sekä muu välitön informaatio. Muistiinpanoihin on tarpeellista kirjata myös muita vuorovaikutukseen vaikuttavia asioita, kuten tietoja olosuhdetekijöistä ja se, missä tilanteessa vuorovaikutus tapahtui. Tutkimuksessa on huomioitava se, että tämä kontekstietieto on kuitenkin pidettävä erillään varsinaisesta vuorovaikutuksesta, tai muuhun suoraan informaatioon liittyvästä tiedosta. Tällä tavoin mahdollistuu niiden erillinen käsittely analyysivaiheessa. (Grönfors 2007, 161,162.)

8.5 Aineiston analyysi

Tutkimuksessamme käytämme analyysimenetelmänä sisällön analyysiä. Analyysin etenemisessä sovelsimme Tuomi ja Sarajärven (2004, 111) esittelemää laadullisen tutkimuksen sisällön analyysin etenemisen kaaviota. Aloitimme analyysin aloituspalavereista tallentamamme nauhoitusten kuuntelemisella, eli litteroinnilla. Seuraavan aineiston keräsimme tekemällä kattavia muistiinpanoja ja kirjoitimme ne puhtaaksi välittömästi keskustelujen jälkeen. Tällä tavoin toimi-

malla tuotettu materiaali pysyi mahdollisimman muuttumattomana ja saatu tieto oli mahdollisimman validia. Muistiinpanoja tehdessä tulee ylös kirjata vain se, mikä tutkimuksen problematiikan kannalta katsotaan joko suoraan tai mahdollisesti liittyväksi tutkimuksen aihepiiriin (Grönfors 2007, 161–163). Muistiinpanoja kirjoittaessa tapahtuu siis jo valikointia ja siten myös eräänlaista esianalyysia, jossa tutkijan roolissa valitaan tutkimuksen kannalta keskeinen aineisto muistiinpanoiksi (Grönfors 2007, 161–163). Aineistoa kävimme läpi jatkuvasti sitä saadessamme.

Litteroinnin ja muistiinpanojen puhtaaksikirjoittamisen jälkeen tutustuimme keräämäämme aineistoon. Etsimme ja alleviivasimme aineistosta pelkistettyjä ilmauksia. Kävimme aineiston läpi erottelemalla ja merkkaamalla tutkimuksemme kannalta kiinnostavat asiat. Listasimme pelkistetyt ilmaukset erilleen muusta aineistosta. Tämän jälkeen keräsimme tutkimuksemme kannalta oleelliset asiat ranskalaisilla viivoilla erikseen muusta aineistosta ja lähdimme työstämään niitä eteenpäin.

Etsimme pelkistetyistä ilmauksista samankaltaisuuksia ja erilaisuuksia ja päädyimme teemoitlemaan aineistomme. Teemoittelussa aineisto jaetaan teemoihin, joissa painottuu se, mitä kussakin teemassa on sanottu (Tuomi & Sarajärvi 2004, 94). Käytännössä teemoittelulla tarkoitetaan aineiston pilkkomista ja järjestämistä erilaisten aihepiirien mukaan. Teemoittelulla pyritään löytämään, erottelemaan ja nostamaan esiin tutkimusongelman kannalta olennaiset aiheet. Teemojen avulla aineistosta voidaan etsiä yhdistäviä tekijöitä tai vastaavasti erottavia seikkoja (Eskola & Suoranta 1998, 174–180.) Lomakyselystä saadut tiedot on koottava järkevään muotoon aineiston käsittelyä varten. Tavallisesti havainnot tallennetaan tilasto-ohjelmissa matriisiksi. (KvantiMOTV 2010.) Havaintomatriisista pystyimme havainnoimaan saatuja tietoja. (LIITE 7).

Seuraavaksi tutkimusaineisto järjestetään niin, että sen perusteella tehdyt johtopäätökset voidaan irrottaa yksittäisistä henkilöistä, tapahtumista ja lausumista ja siirtää yleiselle käsitteelliselle ja teoreettiselle tasolle. (Metsämuuronen 2008, 48.) Näiden johtopäätösten perusteella kirjoitimme tutkimuksemme yhteenvedon.

9 TUTKIMUSTULOKSET

9.1 Päiväkodin työntekijöiden ajatuksia yhteistyöstä

Keskustelussa ilmeni molempien päiväkotien odottaneen selkeämpää järjestystä yhteistyöhön. Työntekijöiden mukaan monilla heistä oli epätietoisuutta yhteistyöstä ja toiminnoista eri tahojen välillä. Päiväkodissa koettiin tärkeäksi se, että tehtäviä selkiytetään ja saadaan selkeä tieto siitä, mikä asia kuuluu kellekin. Yhteistyötä koettiin haittaavan ihmisten vaihtuvuus ja puhelinnumeroiden muuttuminen.

Molempien päiväkotien mukaan tiedon kulkeminen ei ole tällä hetkellä parhaalla mahdollisella tasolla. Päiväkodissa oli kokemuksia, joissa yhteistyö ja tiedon kulku olivat olleet yksipuolisia siten, että lastensuojelun puolelta ei saatu tietoa ja tukea päiväkotiin vedoten vaitiolovelvollisuuteen. Päiväkodeissa koettiin, että tiedon huono ja yksisuuntainen kulkeminen häiritsi yhteistyötä. Päiväkodissa A tuotiin esille huoli siitä, että yhteistyötä sosiaalipuolen kanssa oli vain vähän. Tärkeäksi koettiin päiväkodin rooli perheen elämässä, ja siten myös perheen tukemisessa.

Keskusteluissa pohdittiin, että päiväkodeissa elämänmuutokset perheissä hahmottuvat selkeämmin, kun lasta ja perhettä näkee säännöllisesti päivittäin. Päiväkodin B työntekijät toivat esille muun muassa kysymyksen siitä, mikä on päivähoiton osuus lastensuojelun prosessissa. Työntekijät toivat esille toiveen, että päiväkodit voitaisiin ottaa huomioon esimerkiksi ennen lastensuojeluasiakkuuden lopettamista, kysymällä päiväkodin mielipidettä ja arviota lapsen tilanteesta. Molemmissa päiväkodeissa koetaan ahdistavaksi se, että tehtyään lastensuojeluilmoituksen, he eivät saa tilanteen etenemisestä mitään tietoa. Kuvaessamme haastateltavien puheenvuoroja käytämme identifikaationa lyhennettä (H).

Mä oon törmänny tosi monta kertaa siihen et mä oon soitellu perään että mitä sitte tapahtuu ja mulle sanotaan että teidän vaitiolovelvollisuutenne on erilainen kuin meidän. Sitä ei ole kukaan vielä pystyny mulle rautalangasta vääntään, että miten ihmeessä se voi olla erilainen? (H)

9.2 Tiedonkulun tärkeys ja perhetyön avaaminen

Molemmissa päiväkodeissa tiedon kulkeminen nähtiin tärkeäksi asiakkaan edun toteutumiseksi. Päiväkodissa A kuvattiin, että tiedon kulku on tärkeää myös päiväkotiin, jotta siellä pystyttäisiin tukemaan lasta ja perhettä tarkoituksen mukaisesti. Päiväkodintyöntekijät kertovat, että perhe saattoi olla lastensuojelun perhetyön asiakas, mutta useinkaan päiväkotie ei sitä tiennyt. Se ei silloin päiväkodintyöntekijöiden mukaan käytännössä näkynyt päiväkodissa millään lailla. Päiväkodintyöntekijöiden mukaan jotkut perheet saattoivat kertoa päiväkodissa, että heillä käy perhetyö. Päiväkodin oli silti vaikea tukea perhettä, koska he eivät tienneet muuta, kuin että perheellä oli tällainen tukimuoto olemassa. Päiväkodin mukaan molemminpuolinen avoimuus lastensuojelun ja päiväkodin välillä olisi tärkeää lapsen ja perheen edun toteutumiseksi, sillä päiväkodin työntekijöitä sitoo myös vaitiolovelvollisuus.

Monta kertaa lapsi saattaa reagoida asioihin juuri sen taustansa takia ja juuri kottona sattuneitten tilanteiden takia ja meidän pitäis sit kohdata vanhempia ja ehkä myöskin osata ohjata heitä tarvittaessa johonkin, jollei oo kukaan muu vielä osannu tarttua siihen. (H)

Puhuttaessa päiväkodin ja perhetyön yhteistyöstä molemmissa päiväkodeissa kuvattiin, että heillä ei ollut tarkkaa tietoa siitä, mitä perhetyö on ja mitä perhetyöntekijä käytännössä tekee. Molemmissa päiväkodeissa työntekijät toivat esille halunsa saada tietää mitä perhetyöntekijän työ käytännössä tarkoittaa, millaisia asiakasperheitä perhetyössä on ja mitä kautta perhe saa perhetyöntekijän. Keskusteluissa olleet perhetyöntekijät vastasivat tähän tarpeeseen ja keskusteluissa saatiin muutamia väärinkäsityksiä oikaistuksi.

Perhetyöntekijät kertoivat perhetyön prosessin alkamisesta ja päättämisestä sekä siitä, mitä perhetyö käytännössä on. He toivat esille, että Raisiossa perhe saa perhetyöntekijän aina lastensuojelunilmoituksen kautta ja että perheisiin mennään pääsääntöisesti työpareina. Lisäksi he kertoivat työskentelyn Raisiossa olevan sosiaalityöntekijäjohteista, eli sosiaalityöntekijä johtaa aina työskentelyä ja koko prosessia. Perhetyön lopettamisesta perhetyöntekijät kertovat, että

raha ei ole koskaan syy lopettaa perhetyötä. Perhetyö lopetetaan, jos perheen katsotaan selviävän jo omillaan, tai jos perhetyöstä ei ole perheelle apua.

Esimerkkinä perhetyöntekijä kertoi tilanteen, jossa perhe ei sitoutunut työhön eivätkä tapaamiset toteutuneet. Perhetyöntekijä kertoi, että perhe ei kuitenkaan tällöin jäänyt oman onnensa nojaan, vaan perheen tilanne jatkui sosiaalityöntekijän johdolla joidenkin muiden tukimuotojen, kuten tukiperheen, avulla. Perhetyöntekijä kertoi keskustelussa, että Raision lastensuojelun perhetyön prosessit saattavat olla hyvin erilaisia.

Voi olla että me käydään kolmen kuukauden aikana tekemässä arviointi / tutkimus jaksoa, tutustumisjaksoa ja todetaan että tässä ei ole sellaista huolta tai perhe ohjataan muun avun pariin. Ja sitten voi olla että on perheitä jossa ollaan työskennelty kaksikin vuotta ja jatkuu edelleen. Perhetyöntekijä kertoo Raisiossa arviointi jakson olevan 5-6 kertaa ja sen jälkeen tehdään perhetyön suunnitelma johon sosiaalityöntekijän ja perheen kanssa yhdessä määritellään tavoitteet. Perhetyön suunnitelmaa tarkistetaan käytännössä 3-4 kk:n välein, eli katsotaan mitä tavoitteita on kirjattu ja mihin tavoitteisiin on päästy. Pohditaan myös jatke- taanko samoilla tavoitteilla vai tulisiko niitä muokata tai otetaanko uusia tavoitteita. Toisinaan perhetyönsuunnitelman tarkistuksessa voidaan todeta perheen asioiden olevan niin hyvin, että perhe on saanut sen mitä perhetyöllä on ollut tarjota ja he ovat päässeet normaaliin arkeen kiinni. (H)

9.3 Päiväkotien odotuksia perhetyön suhteen

Päiväkodin A työntekijät kertoivat päiväkodissa kokoontuneen muutamia kertoja niin sanottu lapsityöryhmä, jossa aikaa oli varattu yhtä perhettä kohti puoli tuntia. Päiväkodin työntekijän mielestä olisi hyvä, että tarvittaessa myös perhetyöntekijä olisi mukana näissä tapaamisissa. Päiväkodin työntekijä perusteli asiaa, että tällöin perheen asioista ei tarvitsisi kerätä sirpaletietoa, vaan paikalla olisi yhtä aikaa monia ammatti-ihmisiä, jotka voisivat jakaa tietonsa. Päiväkodintyöntekijän mukaan tämä helpottaisi myös perheen arkea, koska näin heidän ei tarvitsisi varata ja sopia tapaamisaikoja moneen eri paikkaan ja monen eri ammatti-ihmisen kanssa erikseen.

Jotenkin mulla tulee sellanen mieleen kun puhutaan moniammatillisesta yhteistyöstä ja kuitenkin lapsen edusta ja koko perheen hyvinvoinnista, että mitä keinoja siihen olis että pystyttäis yhteiseen tavoitteelliseen tukeen, ettei olis vaan niin, että jokainen olis omassa omalla alueellaan. (H)

Myös päiväkodissa B toivottiin, että perhetyöntekijä voisi osallistua päiväkodissa järjestettäviin palavereihin. Päiväkodissa B kannettiin lisäksi huolta siitä, että asioiden hoitaminen on nykyään hyvin lomakekeskeistä. Tilanteissa toivottaisiin enemmän ihmisten kohtaamisia, kuin pelkkää lomakkeiden täyttöä. Päiväkodissa tuotiin esille ehdotus, että huolen syntyessä voitaisiin järjestää yhteinen keskustelu aiheesta. Päiväkodissa koettiin, että tällainen toiminta olisi antoisampaa. Päiväkodin A työntekijät kertoivat, että Raisiossa on erityislastentarhanopettajien oma ryhmä, VEK. Tämä ryhmä on ryhtynyt luomaan tätä kontaktipintaa. Kliinikka -päivän kaltaisesta yhteistyöstä päiväkodin työntekijät eivät osanneet nimetä minkäänlaisia odotuksia. He toivat keskustelussa kuitenkin esille, että olivat odottavaisia ja aiheesta kiinnostuneita.

9.4 Minkälaisia huolia päiväkodeissa syntyy perheistä

Päiväkodeissa esiintyi hyvin paljon samanlaisia huolenaiheita asiakkaista. Molemmissa päiväkodeissa huolta oli esiintynyt perheen arjen sujumisessa. Arjen hallinnan puutteet ja niin sanottu uusavuttomuus oli molemmissa päiväkodeissa aiheuttanut huolta. Päiväkodin A mukaan kautta aikojen on pienten lasten perheistä ollut huoli vanhempien uusavuttomuudesta. Tämä näkyi siten, että lasta ei osattu hoitaa oikein, tai että ei osattu olla lapselle vanhempi.

just niin, ja se että olkoot se uusavuttomuus sitten kuinka vanha sana mutta ei kaks vuotias voi päättää et mä en haluu aamiaista, eli unohdetaan se et mä oon nyt täs perhees se aikuinen ja kaksi vuotias ei päättä, syökö hän vai eikö hän syö.(H)

Päiväkodin A mukaan ruokailuissa näkyi ongelmia monen lapsen kohdalla. Lasten syöminen oli kotona ongelmallista, mikä tarkoitti sitä, että he eivät syöneet kotona kunnolla. Päiväkodin työntekijät arvelivat, että kotona ei saatu syötettyä, tai ei uskallettu syöttää lasta. Työntekijät pohtivat syitä tällaiseen, muun muassa sitä pelkäävätkö vanhemmat, että lapselle tulisi paha mieli. Syyksi pohdittiin myös sitä, että perheessä ei ole aikaa rauhoittaa ruokailutilanteita ja istua lapsen vieressä ruokapöydässä ja tarvittaessa auttaa lasta.

Päiväkodeissa kerrottiin, että huoli heräsi ajoittain perushoidossa ja huolenpidossa näkyvien puutteiden vuoksi. Vaatetukseen ja puhtauteen kiinnitettiin päiväkodissa huomiota. Päiväkodissa A työntekijä totesi, että maalaisjärjen käyttö oli loppunut täysin. Päiväkodissa B esille tuotiin huoli äitien uupumuksesta.

Molemmissa päiväkodeissa kerrottiin huolen heräävän myös vanhempien välisistä ristiriidoista ja niiden vaikutuksista lapsiin. Päiväkodissa B esille tuotiin vanhempien avioerojen vaikutus lapsiin. Päiväkodissa huolta olivat herättäneet tilanteet, jossa lapsi oli jäänyt vanhempien pelinappulaksi avioeron jälkeen. Päiväkodin A mukaan osa vanhemmista oli kykenemättömiä asettamaan rajoja ja pitämään niistä kiinni. Päiväkodin mukaan tämä oli useimmiten nuorien vanhempien ongelma. Ongelmaksi saattoi ilmetä myös se, että vanhemmat eivät olleet sopineet yhdessä yhteisiä sääntöjä. Tällöin he vetivät kuvainnollisesti mattoa toistensa alta, toisen vanhemman kieltäessä ja toisen luvatta.

Lasten päiväkodin ulkopuolisesta ajasta oli kertynyt huolta molemmissa päiväkodeissa. Päiväkodissa A kuvattiin, että osa hyvin pienistäkin lapsista vietti aikaa pihalla yksin myöhään iltaan asti. Päiväkodissa B huolen aiheiksi nostettiin lapsen vuorokausirytmä. Toisaalta, myös ylisuorittaminen oli yksi huolen aiheista, mikä tuli esille molemmissa päiväkodeissa. Lapsilla oli tällöin liikaa harrastuksia ja muuta toimintaa, eikä lapselle annettu aikaa vain olla ja elää tavallista arkea. Päiväkodissa A tuotiin lisäksi esille, että perheen yhteisöllisyys oli vähenemässä. Perhe saattoi kokea, että he olivat yhdessä, kun äiti latasi tiskikoneen, isällä oli kannettava tietokone sylissä ja lapset katsoivat muumeja. Päiväkodin A työntekijät keskustelivat siitä, että perheissä on nykyään paljon sellaista laatu-aikaa, jolloin jokainen tekee omiaan.

Perheet eivät enää syö yhdessä, vaan jokainen lämmittää itse oman ruokansa ja sitä mitä haluaa. Lapsi saattaa myös viettää paljon aikaa tietokoneella sen jälkeen kun hänet haetaan päiväkodista, vaikka ulkona olisi hyvä ilma. (H)

Päiväkodissa A keskusteltiin siitä, että päiväkodeissa ohjaus- ja kasvatustehtävissä on nähtävissä iso murros, jonka seurauksena ei enää hoideta pelkästään lasta, vaan koko perhettä.

Päiväkodeissa tällä hetkellä huolta voidaan viedä eteenpäin esimerkiksi kelton, eli kiertävän lastentarhanopettajan avulla. Asioita käydään ensin läpi omassa tiimissä, minkä jälkeen tietoa viedään keltolle. Kelto on usein myös se henkilö, joka allekirjoittaa lastensuojeluilmoitukset. Nykyään kelto voi olla lisäksi mukana päiväkodin ryhmissä ja arjessa.

9.5 Klinikkapäivän toteutus

Klinikkapäivissä keskusteltiin hyvin monenlaisista haasteista ja tilanteista, joita päiväkodintyöntekijät joutuivat kohtaamaan työssään. Molemmissa päiväkodeissa käydyissä keskusteluissa kävi ilmi, että monesti huoli lapsesta ja hänen perheestään syntyi lapsen käytöksestä päiväkodissa. Päiväkodin työntekijät kuvailivat tilanteita, joissa huolta oli herättänyt lapsen epäsosiaalinen, apaattinen tai aggressiivinen käytös, tai toisaalta lapsen jatkuva itkuisuus ja turvattomuuden tunne. Eräässä tilanteessa päiväkodintyöntekijän huoli oli herännyt lapsen puheista kotona tapahtuvasta väkivaltaisuudesta. Molemmissa päiväkodeissa huoli oli herännyt monesti myös vanhempien kielteisestä käyttäytymisestä päiväkodissa, tai tieto perheen tilanteesta yleensä. Tällaisia olivat esimerkiksi riitaisa avioero, tai vanhemman mielenterveysongelmat, uupumus tai epäilyksien päihteiden käytöstä.

Molemmissa päiväkodeissa kuvailtiin tilanteita, joissa yhteistyö vanhempien kanssa koettiin hankalaksi. Asioiden selvittämisessä ja niiden esille ottamisessa päiväkodin työntekijät kertoivat usein haasteeksi nousseen vanhempien haluttomuuden yhteistyöhön. Päiväkodin työntekijät kuvailivat tilanteita, joissa vanhempiin oli vaikea pitää yhteyttä ja joissa heitä oli vaikea saada tulemaan päiväkotiin tapaamisiin. Työntekijät kertoivat vanhempien pimittävän asioita, tai kieltävän kaikki päiväkodin työntekijöiden havainnoimat asiat.

Keskusteluissa tuotiin esille myös tilanteita, joista päiväkodintyöntekijä oli juuri tällä hetkellä huolissaan. Päiväkodin työntekijät pohtivat yhdessä perhetyöntekijän kanssa tilanteen vakavuutta ja lastensuojeluilmoituksen tarvetta. Samalla

pohdittiin, mitä lastensuojeluilmoitus tarkoittaa käytännössä ja miten sen tekeminen voisi auttaa asiakasperhettä.

Päiväkodissa B haluttiin saada selkeyttä siihen, miten avohuollon tukitoimena päiväkotiin tulevaa lasta ja perhettä tulisi huomioida. Päiväkodin työntekijät esitivät toiveen, että tällaisissa tilanteissa järjestettäisiin aloituspalaveri, jossa lapsen ja perheen problematiikkaa voitaisiin yhdessä käydä läpi ja kirjattaisiin selkeät tavoitteet ylös myös päiväkodissa. Myös päiväkodissa A tiedon jakaminen koettiin tärkeäksi yhteistyön ylläpitämiseksi. Päiväkoti A:n mielestä mahdollisessa yhteistyömuodossa olisi tärkeää se, että tehdään työtä yhdessä samaan suuntaan, ja huomioidaan lapsen arjessa olevia tavoitteita, joita voidaan päiväkodissa tukea. Toisessa päiväkodissa eräässä keskustelussa työntekijä kertoi, että yhteistyöstä on saatu myös huonoja kokemuksia, jolloin yhteistyö lopetettiin ennalta arvaamattomasti, eikä tilanteesta saatu tämän jälkeen päiväkotiin enää mitään tietoa.

Päiväkodeissa käydyissä tapaamisissa tilanteita ei ratkaistu, eikä niihin lausuttu yksioikoisia oikeita vastauksia. Klinikkapäivien aikana sen sijaan käytiin monia mielenkiintoisia keskusteluja, jossa perhetyöntekijät ja päiväkodin työntekijät yhdessä pohtivat erilaisia ajatuksia siitä, miten vaikeita tilanteita ja erilaisia ongelmia voisi lähestyä.

Molemmissa päiväkodeissa klinikkapäivän aikana päiväkodin työntekijät keskustelivat yhdessä perhetyöntekijöiden kanssa muun muassa siitä, miten hankalia ja ikäviä asioita kannattaisi ottaa esille, miten vanhempia kannattaa kannustaa ja motivoida tulemaan tapaamisiin ja mikä voisi olla hyvä keino viedä asioita eteenpäin. Perhetyöntekijät toivat esille esimerkkejä keskustelun avaamiseksi. Sanomalla ”olen huolissanne teidän lapsesta” ylläpitää yhteistyötä ja keskustelua todennäköisemmin, kuin toteamalla, että: ”teidän lapsellanne on ongelma”.

Useissa keskusteluissa korostettiin luottamuksellisen suhteen luomisen ja sen ylläpitämisen tärkeyttä suhteessa asiakkaaseen. Monissa keskusteluissa perhetyöntekijät antoivat myös tukea päiväkodintyöntekijöille siitä, että he ovat osaa-

via ammattilaisia ja ovat monissa tilanteissa toimineet erittäin ammattitaitoisesti ja tehneet sen, minkä ovat voineet. Keskusteluissa läpi käytiin myös mahdollisia muita tukimuotoja, joista perheiden on mahdollisuus saada tukea vaikeissa tilanteissa, kuten esimerkiksi perheneuvolat, eropalvelut, tai neuvolan perhetyö.

9.6 Päiväkodin työntekijöiden kokemia hyviä asioita klinikkapäivästä

Molemmissa päiväkodeissa hyväksi koettiin mahdollisuus keskusteluun ja pohdintaan yhdessä perhetyöntekijöiden kanssa. Päiväkodissa B koettiin tapausesimerkkien pohjalta käydyistä keskusteluista olleen hyötyä ja apua päiväkodin työntekijöiden työhön ja niistä koettiin saavan konkreettisia käytännön vinkkejä. Päiväkodissa A kerrottiin, että keskusteluista saatiin varmuutta siihen, että itsessä herännyt huoli on tosi, ja että muutkin näkevät tilanteen samoin. Päiväkodissa A osa työntekijöistä oli lisäksi kokenut, että klinikkapäivissä käydyt keskustelut selvensivät asioita, joita he olivat itseksensä pohtineet.

Molemmissa päiväkodeissa moniammatillinen yhteistyö ja verkostoituminen nähtiin hyvänä. Päiväkodin A työntekijät toivat esille ajatuksia, että mahdollisuus saada pohtia toisen ammattilaisen kanssa asioita, saattaa auttaa löytämään työskentelyyn uusia tapoja, joita ei ennen ole ajatellut. Myös päiväkodissa B tiimityöskentely koettiin hyväksi. Päiväkodin A työntekijät kertoivat, että he pohivat talon sisällä yhdessä eteen tulevia asioita, mutta joskus niihin voi kuitenkin sokaistua ja tällöin perhetyö voisi tuoda tilanteisiin uutta näkökulmaa. Päiväkodissa A pohdittiin, että klinikkapäivän kaltaisen yhteistyön avulla voitaisiin ottaa samoja keinoja käyttöön asiakkaan tukemiseksi ja varmistua siitä, että päiväkodissa ja perhetyössä työskennellään yhdessä samaan suuntaan. Myös päiväkodissa B mietittiin, että erilainen työkokemus kartoittaa osaamista. Päivähoidon henkilöstöjen mukaan erilaiset koulutukset ja työhistoriat toimivat voimavarana työskentelyssä.

Hyväksi asiaksi mainittiin päiväkodissa A, että klinikka päivässä annettiin mahdollisuus keskustella uusista ja vanhoista asioista. Molemmista päiväkodeista klinikkapäivien keskustelut olivat tuntuneet luontevilta ja asioiden esille ottami-

seen oli ollut matala kynnyks. Päiväkodissa A toiminta koettiin osittain jopa työn-ohjaukseksi.

Molemmissa päiväkodeissa mainittiin hyvänä se, että yhteistyökokeilun avulla annettiin mahdollisuus luoda tuttavuutta eri toimijoiden välillä ja sen ansioista perhetyössä työskentelevät ihmiset tulivat jo nyt tutummiksi. Päiväkodin työntekijöiden mielestä kynnys yhteydenottoon madaltuu, jos toisen yhteistyötahon työntekijät ovat entuudestaan tuttuja.

9.7 Päiväkodin työntekijöiden kokemia kehittämiskohdat ja ideoita

Osa päiväkodin työntekijöistä koki epävarmuutta siitä, olivatko ymmärtäneet klinikkapäivän tarkoituksen oikein. Päiväkodissa B palautekeskustelussa osa päiväkodintyöntekijöistä kertoi, että klinikkapäivän tarkoitus oli ollut epäselvää heille, minkä koettiin hankaloittavan klinikkapäivän hyödyntämistä. Myös päiväkodin A työntekijät kertoivat, että toiminnan ollessa ensimmäistä kertaa käytössä, eivät he osanneet odottaa siltä mitään. Päiväkoti A:n mukaan klinikkapäivän jälkeen toiminta tuntui luonteelta tavalta toimia. He olivat myös sitä mieltä, että toiminnan vakiintuessa klinikkapäivä ja sen sisältö luultavasti selkiintyisivät.

Ajan rajallisuus nousi esille kummassakin päiväkodissa. Päiväkodin B mukaan klinikkapäivälle varattu aika koettiin liian lyhyeksi. Puolen tunnin pituisten tapaamisten sijasta toivottiin tunnin tapaamisia. Päiväkodissa A keskusteltiin puolestaan siitä, että päiväkodissa aika on niin rajallinen, että yksi aika yhdelle päivälle olisi jatkossa parempi, jotta päiväkodin työntekijöiden perustyö ei häiriintyisi. Päiväkodissa A ehdotettiin parannusehdotukseksi, että toiminta järjestettäisiin hiljaisten hetkien aikana, jolloin lapset ovat päiväunilla. Myös klinikkapäivän nimi sai palautetta päiväkodin työntekijöiltä siitä, että se on huono ja harhaanjohtava.

9.8 Ideoita yhteistyön kehittämiseksi eteenpäin ja mahdollinen jatko

Päiväkodeissa heräsi keskusteluissa uusia ideoita yhteistyön jatkumiseksi. Päiväkodissa B nousi esille ajatus siitä, että päiväkodeilla olisi oma perhetyöntekijä. Päiväkodin toiveena olisi, ettei perhetyöntekijä tulisi lastensuojelun kautta päiväkotiin, vaan olisi läsnä hetkittäisissä avun tarpeissa ja arkipäivän tuessa painottuen ennaltaehkäisevään apuun. Perhetyöntekijä voisi olla päiväkodissa perheiden kohtaamista varten ja klinikkapäivän – kaltaista toimintamallia voitaisiin järjestää ohjeistamaan päiväkodin työntekijöitä. Keskustelussa pohdittiin yhteisesti, olisiko perhetyöntekijä tällöin kiertävä, kuten kelto, tai osana työyhteisöä.

Keskustelussa pohdittiin, että ellei resursseja ole päiväkodin omaan perhetyöntekijään, voisi toiminta olla myös klinikkapäivän tapaista. Kuitenkin sillä eroavaisuudella, että päivissä olisi aina läsnä sama perhetyöntekijä/- t. Molemmissa päiväkodit näkivät saman perhetyöntekijän käyminen aina tietyissä päiväkodeissa mielekkäänä. Hyvänä asiana nähtiin työntekijöiden tutuksi tulemisen lisäksi myös se, että palaverissa ei tarvitsisi aina aloittaa alusta koko tapahtumahistoriaa. Perhetyöntekijällä olisi tällöin jo tiedossa päiväkodin tilanteet ja esillä olevat asiat. Henkilöiden vaihtuvuus koettiin hankalaksi myös sosiaalityöntekijöiden kohdalla.

Myös päiväkodissa A keskusteltiin klinikkapäivän kaltaisen yhteistyön jatkamisesta. Keskustelua syntyi muun muassa siitä, olisivatko klinikkapäivät ennalta määrättyjä, vai voitaisiinko päiväkodista soittaa perhetyöntekijöille silloin kun tarvetta ilmaantuu. Osa työntekijöistä oli sitä mieltä, että päivien etukäteinen sopiminen ei ole tarpeellista, sillä seuraavan vuoden lapsista, tai tarpeesta ei tiedetä. Osa työntekijöistä näki parempana sen, että tarvittaessa päiväkodin työntekijä voisi ottaa perhetyöntekijään yhteyttä, minkä jälkeen molemmat osapuolet voisivat jäädä tilannetta seuraamaan.

Yksi mahdollisuus oli, että perhetyöntekijällä olisi puhelinaika, jolloin hänelle voisi soittaa, eikä näin olisi tarpeen aina järjestää erillistä tapaamista. Osa työntekijöistä ajatteli, että klinikkapäivien olisi hyvä olla vakituisia päiviä ja ne tulisi

sopia hyvissä ajoin. Tällöin päiväkodissa voitaisiin järjestää niin, että työntekijät pystyvät osallistumaan. Tapaamisten ollessa vain tarvittaessa lisääntyisi mahdollisesti riski, että tapaamiset jäisivät toteutumatta. Tällöin voitaisiin helposti joutua myös tilanteeseen, jossa huolen synnyttyä ryhdyttäisiin pohtimaan, tarvitaanko kyseisessä tilanteessa oikeasti perhetyön tukea. Tämän seurauksena sitten helposti saattaisi jäädä ottamatta yhteyttä. Päiväkodin työntekijät pohtivat myös, että ainakin aluksi ennen kuin toiminta vakiintuisi, olisi hyvä sopia ennalta määrätyt päivät, jolla estettäisiin toiminnan katkeaminen.

Päiväkodin B palautepalaverissa mietittiin myös mahdollisuutta päiväkodin työntekijöiden tekemälle perhetyölle. Pohdittiin, millaisia haasteita ja mahdollisuuksia päiväkodeissa tehtävä perhetyö ja esimerkiksi päiväkodista tehtävät kotikäynnit toisivat. Päiväkodin työntekijät pitivät mahdollisuutta tehdä kotikäynti, esimerkiksi lapsen päivähoidon aloitusvaiheessa, positiivisena ajatuksena. Myös tämänkaltaisesta työmuodosta jo kertyneet aikaisemmat kokemukset muualla eri tilanteissa olivat positiivisia. Haasteeksi päiväkodin työntekijöiden tekemälle perhetyölle ajateltiin kuitenkin nousevan ajan ja tilanteiden puute. Päiväkodin työntekijät kuvasivat, ettei heillä ole aikaa eikä tilaa keskustella vanhempien kanssa näiden sitä tarvitessa.

Päiväkodin työntekijät miettivät, miten hoitaa tilanteet, jossa vanhempi vaatii työntekijän aikaa, ja haluaa välttämättä puhua ja käydä asioitaan läpi, mutta työntekijällä ei ole mahdollisuutta sitä aina antaa. Myöskään perheneuvolasta ei ole mahdollista saada aikoja, koska siellä on tällä hetkellä pitkät jonot. Päiväkodin työntekijät pohtivat myös oman työnkuvansa rajaamista, kun työkenttänä ovat lapset ja perheet. Tässä kohdassa perhetyöntekijä saattaisi olla avuksi.

9.9 Lomakekyselyn tuloksia

Lomakekyselyyn vastasi yhdeksän päiväkodin työntekijää. Osa päiväkodintyöntekijöistä ei ollut palautepalaverin aikana läsnä, eikä heidän vastauksiaan saatu. Kaksi vastanneista ei ollut osallistunut klinikkapäivään, joten he vastasivat täl-

löin vain kohtaan kahdeksan. Toinen heistä ei ollut osallistunut ko. päivään, koska mukana oli ollut ryhmän toinen työntekijä ja työntekijä itse oli ollut työtehtävissä nukuttamassa lapsia. Toinen vastanneista ei ollut kokenut tarvetta osallistua juuri nyt, koska lapsiryhmässä ei ollut sellaisia tapauksia, joista olisi halunnut tulla keskustelemaan. Vastannut oli kirjoittanut lomakkeeseen, että koki kuitenkin, että yhteistyö jatkossa on tärkeää. Loput vastanneista olivat vastanneet seitsemään ensimmäiseen kysymykseen. Kyselylomakkeista saadut vastaukset tukivat haastatteluista saatuja vastauksia.

Lomakekyselyyn vastanneet pitivät perhetyön ja varhaiskasvatuksen yhteistyötä tärkeänä. Suurin osa kyselyyn vastanneista ei ennalta ollut tiennyt, mitä klinikkapäivältä odotti, mutta toiminnan jälkeen kuitenkin ajatteli klinikkapäivän vastanneen odotuksiaan.

Pääpiirteittäin klinikkapäivän toteutukseen oltiin tyytyväisiä. Vastanneista suurimman osan mielestä klinikkapäivään oli helppo tuoda itseään huolestuttavia asioita ja he kokivat klinikkapäivän hyödylliseksi yhteistyömuodoksi. Viisi seitsemästä halusi jatkossa käytettävän tällaista yhteistyömuotoa.

9.10 Palaute perhetyöntekijöiltä

Hanke sai aikaan niin sanotun toivon kipinän ja innostuksen siitä, että päiväkodin ja perhetyön välille on mahdollista rakentaa yhteistyötä. Perhetyöntekijöiden keskuudessa käsitys siitä, että jalkautuminen päiväkotiin on ollut oikea keino yhteistyön syntymiseksi, on vahvistunut. Hankkeemme antoi kokemuksen siitä, että nyt oltiin oikeilla jäljillä.

Perhetyöntekijät mainitsivat, että heidän kokemuksensa päiväkodin vastaanotosta oli hyviä. Päiväkodit olivat heidän mielestään valmiita jakamaan ja kertomaan vaikeitakin asioita. Perhetyöntekijöiden mukaan oli ilahduttavaa kuulla päiväkodilta myös uusia yhteistyöideoita ja näin nähdä myös heidän kiinnostuksensa asiaan. He kuvasivat, että kiinnostus asiaan tuntui olevan erilaista päiväkodin työntekijöiden välillä. Osa ei ollut ymmärtänyt hankkeen ideaa, kun taas osa oli selkeästi enemmän tietoinen asiasta.

Perhetyöntekijät keskustelivat siitä, että hankkeessa kuulemisen merkitys korostui yhteistyön syntymiseksi. Päiväkodissa oli saatu myös negatiivisia kokemuksia lastensuojelusta ja näiden negatiivisten ajatusten hälvenemiseksi kuuluksi tuleminen on tärkeää. Työntekijät pitivät tärkeänä, että päiväkoteihin ei menty kertomaan miten asioiden tulisi olla, vaan kuulemaan minkälaisia ajatuksia päiväkodin työntekijöillä nousi yhteistyöstä. Oleellista oli antaa tilaa niin sanotulle puhinalle. Perhetyöntekijät olivat kokeneet, että oli hyvä antaa päiväkodintyöntekijöille mahdollisuus tuoda esille aikaisempien negatiivisten kokemusten aiheuttama turhautuminen. Puhinan sietäminen, näiden asioiden esille tuonti ja niistä yhdessä keskusteleminen tuntui auttavan, vaikkei ratkaisua keskusteluissa etsittykään.

Ajan kulkuun liittyen perhetyöntekijät pohtivat, etteivät keskustelut tule valmiiksi yhdellä kerralla, vaan on annettava aikaa ajatusten muhimiseen. Kolme eri tapaamiskertaa (aloituspalaveri, klinikkapäivä ja palautepalaveri) he kokivat hyviksi, sillä niiden avulla pystyttiin mahdollistamaan ajatusten syntyminen. Klinikkapäivän tapaamisista he mainitsivat hyvää olleen sen, että annettiin mahdollisuus keskustella asioista myös pienryhmissä. Tällöin keskustelu saattoi monille olla helpompaa, kuin isoissa ryhmissä.

Perhetyöntekijät pohtivat, miten asiat olisivat vuoden päästä, jos kaikki olisi mahdollisimman hyvin. He jakoivat keskustelussa ajatuksia siitä, miten yhteistyö päiväkodin kanssa voisi jatkossa olla luontevaa ja vapaampaa, eikä niin kankeaa. Työntekijät toivoivat, että lupa yhteistyön aloittamiseksi tulisi pyytää vain asiakasperheeltä, eikä sosiaalityöntekijän lupaa enää tarvittaisi. Perhetyöntekijöiden mielestä päiväkodin mukaan ottaminen perhetyönprosessiin olisi hyödyllistä. He toivoivat perhetyön ja päiväkodin pystyvän tekemään yhdessä työtä hyödyntäen eri osaamista ja eri näkökulmia ja siten lisätä ymmärrystä perhettä kohtaan. Työntekijät keskustelivat myös siitä, että yhteistyön syntymiseksi ja ylläpitämiseksi mahdollisuus tutustua toiseen osapuoleen olisi tärkeää. Se, että ihmiset ja paikat ovat tuttuja edesauttaa yhteistyötä.

Keskustelun lopuksi perhetyöntekijät pohtivat mahdollisia yhteistyömuotoja päiväkodin ja perhetyön välille. Yhtenä vaihtoehtona pohdittiin muun muassa sitä, että perhetyöntekijöille voitaisiin jakaa nimikkopäiväkodit, jossa he kävisivät.

10 TULOSTEN YHTEENVETO

10.1 Tutkimustuloksia – ensimmäinen tutkimustehtävä

Tutkimuksemme liittyi Rasion päivähoidon ja perhetyön väliseen yhteistyöhön. Ensimmäinen tutkimustehtävämme koski näiden kahden toimijan kohtaamista ja siitä nousevia haasteita. (KUVIO 5). Pohdimme, miten saamme nämä kaksi toimijaa saman pöydän ääreen keskustelemaan yhteistyön tarpeista ja mahdollisuuksista. Opinnäytetyömme aikana onnistuimme luomaan tavoiteltua pohjaa yhteistyölle järjestämällä tapaamisia, jossa edellä mainitut toimijat kerääntyivät yhteen pohtimaan yhteistyön tarvetta ja mahdollisuuksia tarpeiden toteuttamiselle. Jo nyt opinnäytetyömme edisti merkittävästi toimijoiden tutustumista toisiinsa, eli niin sanotusti ”kasvot tulivat tutuiksi”, joka taas madaltaa kynnystä jatkossa tehtävälle yhteistyölle.

Tutkimuksemme osoitti päivähoidon työntekijöillä olevan kovasti epätietoisuutta toiminnoista eri tahojen välillä sekä siitä, miten Rasion lastensuojelun perhetyö toimii ja mitä perhetyö käytännössä on. Nopparin (2008) mukaan eri ammattiryhmien välistä yhteistyötä usein hankaloittaa se, että tiedot toistensa koulutuksesta, tai toimenkuvasta ja niissä tapahtuneista muutoksista ovat puutteelliset. Perhetyö on hyvä esimerkki tällaisesta ammattiryhmästä, jonka mahdollisuuksista ja toiminnasta eivät yhteistyökumppanit aina tiedä riittävästi. (Noppari 2008,17.) Tutkimuksessamme vastasimme tähän tarpeeseen avaamalla perhetyötä ja sen toimenkuvaa päivähoidon ammattilaisille. Tämä on kuitenkin selkeästi näkyvä haaste lastensuojelun perhetyön ja päivähoidon yhteistyön muodostumiselle.

Päivähoidon henkilökunta toivoi selkeämpää järjestystä yhteistyöhön lastensuojelun kanssa. Tämä lisäisi varmuutta siitä, että kaikki osapuolet tietäisivät, mikä asia kuuluu kenellekin ja kehen voisi ottaa yhteyttä tarpeen vaatiessa eri tilanteissa. Tämän epätietoisuuden lisäksi myös ihmisten vaihtuvuus ja numeroiden muuttuminen luo haasteita yhteistyön muodostumiselle ja ylläpitämiselle. Työntekijät kaipaavat tarkempaa ohjeistusta päivähoidon osuudesta lastensuojelun

prosessissa. Toiveena oli saada selvyttä myös siihen, miten päivähoidossa tulisi huomioida lastensuojelun avohuollon tukitoimenä olevaa lasta ja tämän perhettä. Kun päivähoidon henkilökunta tietää, mitä heiltä odotetaan, pystyvät he paremmin vastaamaan asiakkaan tarpeisiin ja odotuksiin (Keskinen & Virjonen 2004, 15).

Yhteistyöstä saadut edut	Yhteistyötä haittaavat tekijät	Kehittämisideoita yhteistyöhön
<ul style="list-style-type: none"> -erilaiset työkokemukset kartoittavat osaamista ja toimivat voimavarana työskentelyssä. -uusien työskentelytapojen löytyminen -uusien näkökulmien löytyminen -tuen saaminen 	<ul style="list-style-type: none"> -epätietoisuus toisen toimenkuvasta -yhteistyössä ei selkeää järjestystä -ihmisten vaihtuvuus ja puhelinnumeroiden vaihtuminen hankaloittavat yhteistyötä -tiedon kulku ei ole parhaalla mahdollisella tasolla (yksipuolisuus ja vaihteluvollisuus) -yhteistyötä vain vähän 	<ul style="list-style-type: none"> - yhteistyökumppaneiden molemminpuolinen avoimuus (tehdään töitä yhdessä samaan suuntaan) -perhetyöntekijä mukaan erilaisiin päiväko-deissa tapahtuviin tapaamisiin ja palaveriin -yhteistyö jatkossa vapaampaa (lupa yhteistyön aloittamiseen vain perheeltä itseltään) -päiväkodin mukaan ottaminen perhetyön prosessiin -päiväkotien tietojen ja mielipiteiden huomioimisen lisääminen (lastensuojeluasiakkuuden lopettamisessa) -päiväkotiin oma perhetyöntekijä

Kuvio 5. Yhteistyötä haittaavat tekijät, saadut edut ja kehittämisideat

Tiedon kulkemattomuus nähtiin isona haasteena toimivan yhteistyön kannalta. Päivähoidon puolelta tiedon kulkemiseen oltiin tyytymättömiä ja se koettiin yksipuoliseksi. Työntekijöiden mielestä tieto ei kulje lastensuojelun puolelta päivähoidon lastensuojelun vedotessa vaitiolovelvollisuuteen. Tämän koettiin haittaavan yhteistyötä. Mönkkönen (2007) kertoo kirjassaan, että yhteistyössä osapuolilla on jaettu, sama päämäärä. Sen saavuttamiseksi he tarvitsevat työnjakoa ja yhteistä ymmärrystä siitä, miten sen saavuttamiseksi kannattaa edetä. Puhuttaessa tiimityöstä, ryhmätyöstä, tai yhteistyöstä, jossa osapuolet tekevät työnjakoa ja erilaisia sopimuksia, tarkoitetaan usein tätä tasoa. Vaikka yhteistyö olisikin tavoiteltavaa asiakassuhteessa, se ei vielä edellytä molemminpuolista sitoutumista. Yhteistyössäkin saatetaan joutua kontrolloimaan toista osapuolta, silloin kun ei ole täyttä varmuutta, miten hän sitoutuu yhteistyöhön. (Mönkkönen 2007, 118.)

10.2 Toinen tutkimustehtävä – päivähoiton toive, kiinnostus ja halu yhteistyöhön

Toisessa tutkimustehtävässämme käsitelimme Raision kaupungin päivähoiton tarvetta, kiinnostusta ja toiveita yhteistyöhön perhetyön kanssa. Molemmissa tutkimukseen osallistuneissa päiväkodeissa henkilökunta toi keskusteluissa selkeästi esille tarpeensa ja kiinnostuksensa yhteistyöhön perhetyön kanssa. Se, millaiseksi tuleva yhteistyö muotoutuu, ei vielä tässä vaiheessa ollut selvää, mutta toimintatutkimuksemme antoi sille hyvän alkusysäyksen.

Keskusteluissa selvisi, että päiväkodin työntekijät toivovat yhteistyöhön molemminpuolista avoimuutta. Päiväkodin henkilökunta esitti toiveensa myös siitä, että päiväkodit otettaisiin tiiviimmin mukaan yhteistyöhön. Esimerkiksi ennen lastensuojeluasiakkuuden lopettamista kysyttäisiin myös päiväkodin mielipidettä ja arviota lapsen tilanteesta. Päiväkodin tarve ja halu saada perhetyöntekijän näkökulmaa omaan työhönsä tuli selkeästi esille ja keskusteluissa nousi useita esimerkkejä, miten perhetyöntekijä voisi liittyä päiväkodin työhön. Tällaisia olivat esimerkiksi perhetyöntekijöiden osallistuminen päiväkodissa järjestettäviin palaveriin, tai nimeämällä päiväkodille oma perhetyöntekijä.

Verkostoitumisen merkitys avautui yhteistyötä käynnistettäessä. Tutkimukses-
samme selvisi, että päivähoiton henkilökunta kohtaa päivittäin työssään erilaisia haasteellisia tilanteita, joiden työstämiseen perhetyö voisi liittyä. Selvisi myös, että tutkimukseemme osallistuneissa päiväkodeissa esiintyi hyvin paljon keskenään samankaltaisia huolenaiheita, muun muassa puutteita arjen hallinnassa, vanhemmuudessa, perushoidossa ja – huolenpidossa. Myös uupumus, mielenterveyden ongelmat ja ylisuorittaminen nousivat huolen aiheiksi molemmissa päiväkodeissa. Näitä huolenaiheita kävimme läpi ilmiötasolla niin aloituspalavereissa, kuin klinikkapäivässäkin. Johansson ja Berg (2011) kuvaavat, että mielenterveys- ja päihdeongelmien sukupolvien ketju on tavallista. Aikuisten vaikeudet voivat vaikuttaa heidän mielialaansa, ja sen kautta vuorovaikutukseen lapsen ja nuoren kanssa. (Johansson & Berg 2011, 13.)

Päivähoidossa esille nousseet huolenaiheet liittyivät monesti koko perheen tilanteeseen ja vanhemmuuteen. Tämä mielestämme kertoo siitä, että päivähoitossa tulee yhä useammin eteen tilanteita, jolloin työntekijöiden tulee olla valmiita lapsen hoidon ja huolenpidon lisäksi myös koko perheen kohtaamiseen ja tukemiseen. Lapsi tarvitsee lähelleen aikuisia, jotka vastaavat hänen tarpeisiinsa ja joihin hän voi turvallisesti kiinnittyä. Lapsi tarvitsee lisäksi myös aikuisen, joka kykenee asettamaan rajat, jotta hänen elämänsä olisi jäsentynyttä. Keskinen & Virjonen (2004) kuvaavat, että vanhemmuuden on todettu muuttuneen, mikä on johtanut vanhempien ja lasten roolien hämärtymiseen. (Keskinen & Virjonen 2004, 75.) Tämä näkyy myös tutkimuksessamme päivähoiton kohtaamisissa haasteissa.

Mary Ainsworth ja John Bowlby (1969) ovat kehittäneet kiintymysteorian ja alan tutkimuksen. Heidän mukaansa kiintymykseen kuuluu tyypillisesti kuusi osatekijää. Näistä kaikista kuudesta osatekijästä viisi koskee myös muita läheisiä siteitä. Ensimmäinen osatekijä on suhteen pysyvyys tai jatkuvuus, suhde ei ole ohi menevä. Toisessa osatekijässä kohteena on tietty henkilö, kolmanneksi suhde on oltava emotionaalisesti tärkeä. Neljännessä osatekijässä korostuu yhteyden ylläpitämisen tavoite toiseen ihmiseen. Viidenneksi vastentahtoinen erossa olo aiheuttaa ahdistumista, sekä kuudenneksi on tyypillistä turvan, hyvänolon ja lohdun etsiminen (Tämän tekijän katsotaan olevan välttämätön kiintymyksen syntymiselle). (Hughes 2009, 19.)

Jokainen syntyvä lapsi on lähtökohtaisesti suunniteltu olemaan fyysisesti kiintynyt toiseen ihmiseen, joka ruokkii, suojelee ja välittää hänestä. Tämän ihmisen tarkoitus on myös opettaa lasta siihen, millaista on olla ihminen tässä yhteiskunnassa. (Granju & Kennedy 1999, 1.) Turvallinen kiintymyssuhde takaa lapsen kehityksen tuen monella eri alueella. Näihin alueisiin kuuluvat fysiologinen ja emotionaalinen säätely, empatia toisia ihmisiä kohtaan, sosiaaliset taidot suhteessa ikätovereihin, itseluottamus, ongelman ratkaisu, lannistumattomuus, symboliset leikit, älyllinen kehitys, viestinnälliset ja kielelliset taidot, sekä oman minuuden eheytyminen ja omanarvontunne. (Hughes 2009, 20–21.)

10.3 Kolmas tutkimustehtävä – kokemuksia yhteistyöstä

Kolmas tutkimustehtävämme käsitteli yhteistyön konkreettista toteuttamista ja päivähoiton henkilökunnan kokemuksia klinikkapäivän kaltaisesta työmuodosta. (KUVIO 6). Klinikkipäivä koettiin hyväksi sen keskustelevan, toisia kunnioittavan ja hedelmällisen ilmapiirin vuoksi. Keskustelu koettiin avoimeksi ja ammatillista osaamista jaettiin puolin ja toisin. Klinikkipäivä sai päivähoiton puolelta paljon positiivista palautetta ja osa päivähoiton työntekijöistä kertoi kokeneensa klinikkapäivän jopa eräänlaisena työnohjauksena. Asiakastyössä tärkeää on vaatia ja saada työnohjausta. Kirjassaan ”Monialaiset verkostot perheitä tuke-
massa” (2008) Eija Noppari kertoo, että alun perin työnohjaus painottuikin selkeästi asiakassuhteisiin, tavoitteenaan parantaa asiakkaan saaman palvelun laatua. Työnohjauksen sisällöt ovat kehittyneet kuitenkin vähitellen ammatilliseksi oppimisprosessiksi, jossa samalla huomio on siirtynyt asiakkaita enemmän työntekijöihin. (Noppari 2008, 102.)

Työnohjauksessa on mahdollista etsiä keinoja haastavien työtilanteiden hoitamiseksi, purkaa mieltä askarruttavia asioita, testata omia ajatuksia, oppia omista ja muiden kokemuksista, sekä löytää uusia näkökulmia ja toimintatapoja omaan työhön (Järvinen ym. 2007, 200). Asiakastyötä tekevät pohtivat toisi-
naan asiakkaiden väkivaltaista käyttäytymistä, tai ilkeää puhetta auttajaansa kohtaan. Ammatillisuuden nimissä he kestävät ja ymmärtävät, mutta myös uupuvat (Mönkkönen 2007, 81.) Ihmissuhdetyötä tehdessä reflektointi ja työnohjaus korostuvat, koska olemme koko ajan suhteessa asiakkaaseen.

Päivähoitohenkilökunta kertoi saavansa klinikkapäivästä konkreettisiakin vinkkejä työhönsä. Perhetyöntekijät antoivat vinkkejä muun muassa huolen puheeksiottoon. Seikkula & Arnkil (2005) kertovat, että ensimmäinen askel huolen puheeksi ottamisessa on puhuminen huoltajien kanssa ja palaverin ehdottaminen. Tärkeää on huomata, että työntekijä on pyytämässä apua huojentaakseen omaa huoltansa. Työntekijän kokiessa, ettei tilanne huojennu, koskee huoli asiasta myös työntekijää itseään. Auttatismahdollisuuksien voidaan kokea ehtyvän, jos tukea ei saada toisilta. (Seikkula & Arnkil 2005, 62.) Puheeksioton ta-

voitteena on asiakasta tukevan yhteistyön kehittyminen ja ylläpitäminen. Joissakin vaativissa tilanteissa voi olla viisainta tehdä puheeksiotto yhdessä työparin kanssa. Jälkikäteen olisi hyvä arvioida, saatiinko huoli kerrottua huoltajalle tai huoltajille. Omien tunnelmien tarkasteleminen auttaa jäsentämään omia kokemuksia ja oppimaan niistä. Puheeksi oton jälkeen olisi tärkeää pysähtyä arvioimaan, mitä tilanteesta ajattelee juuri nyt. (Eriksson & Arnkil 2005, 16–17.) Tutkimuksemme tukee ajatusta siitä, että tällaisissa tilanteissa perhetyön ja varhaiskasvatuksen jatkuva yhteistyö olisi niin työntekijän, kuin asiakkaankin edun mukaista.

Klinikkapäivästä saadut hyödyt	Klinikkapäivän huonot puolet	Klinikkapäivän kehittämisideat
<ul style="list-style-type: none"> -Mahdollisuus keskusteluun toisen ammattilaisen kanssa -tapausesimerkkien pohjalta käydyt keskustelut ja niistä saadut konkreettiset käytännön vinkit -tutustuminen toiseen ammattiryhmään. (toimenkuva ja kasvot tutuiksi) -> kynnys yhteydenottoon madaltuu -varmuutta siihen, että itsessä herännyt huoli on tosi ja että on toiminut oikein -itseksensä pohdittuihin asioihin sai selkeyttä -uusien ja vanhojen asioiden läpikäyminen (koettiin jopa työnohjaukseksi) -toivonkipinä siitä, että yhteistyötä päiväkodin ja perhetyön välille on mahdollista rakentaa 	<ul style="list-style-type: none"> -osalle jäi epäselväksi toiminnan tarkoitus -nimi oli huono ja harhaanjohtava -ajat liian lyhyitä 	<ul style="list-style-type: none"> -ajat olisi parempi järjestää lasten päiväunien aikaan -yksi aika yhdelle päivälle olisi parempi -päivissä aina sama työntekijä läsnä -ennalta määrätty tapaaminen vai tarvittaessa?

Kuvio 6. Klinikkapäivästä saadut hyödyt, koetut huonot puolet ja kehittämisideat

Molemmat yhteistyökokeilun osapuolet mainitsivat, että klinikkapäivä sai aikaan toivonkipinän siitä, että yhteistyötä päiväkodin ja perhetyön välille on mahdollista rakentaa. Tämän kipinän toivomme jäävän osallistujien mieliin tutkimuksemme jälkeenkin.

10.4 Yhteistyön jatkuminen

Kohtasimme päivähoidon suunnalta haasteita, jotka liittyivät ajankäyttöön ja tapaamisten järjestämiseen. Uskomme tämän liittyvän päivähoidon hektiseen työrytmiin ja vaikeuteen irtautua työstä pitkiksi ajoiksi kerrallaan, sillä työntekijät vaikuttivat kuitenkin motivoituneilta yhteistyöhön. Tutkimuksemme osoitti, että jatkossa olisi kannattavampaa järjestää korkeintaan yksi klinikka- tapaaminen päivässä, jotta ne eivät kuormittaisi liikaa päivähoidon päivärytmiä. Tutkimuksessamme kävi ilmi, että puolen tunnin ajan sijasta tunnin aika klinikkapäivään olisi parempi, jotta asiat saataisiin käsiteltyä kunnolla.

Klinikkapäivän kaltaisen yhteistyön jatkuminen aiheutti keskustelua siitä, tulisiko päivät sopia etukäteen vai vasta sitten, kun tarvetta ilmaantuu. Näihin asioihin on mahdotonta löytää oikeaa vastausta, vaan oikea tapa luultavasti muokkautuu vasta useamman toteutumiskerran jälkeen.

Päiväkodeissa esille tuotiin yhteistyökokeilun jälkituntemuksina epätietoutta siitä, mitä jatkossa tapahtuu. Paikalla olevat yhteistyökehittäjät kertoivat, että yhteistyö tulee varmuudella jatkumaan ainakin siten, että elokuussa käynnistyy ”Pyydä työpariksi” -palvelu. Molemmissa päiväkodeista löytyy halua ja innostusta tehdä yhteistyötä perhetyön kanssa ja kokemusta siitä, että tarvetta yhteistyölle on.

11 POHDINTA JA AMMATTIETIIKKA

11.1 Eettiset periaatteet ja ristiriidat tutkijoina

Sosiaalialan työ rakentuu useista eettisistä periaatteista. Näihin kuuluu mm. Talentia ry:n ammattieettisen lautakunnan laatimia eettisiä ohjeita, kuten itsemääräämisoikeus, osallistumisoikeus, oikeus tulla kohdatuksi kokonaisvaltaisesti sekä oikeus yksityisyyteen. Sellaiset eettistä harkintaa vaativat asiat, jotka liittyvät perhetyössä perheen elämään, tai työntekijän tapaan työskennellä perheen parissa, eivät useinkaan ole yksiselitteisiä. (Rönkkö & Rytkönen 2010, 49 – 51.)

Eettisyys on tiedostettua ja se vaatii sitä, että ihminen asettaa itsensä ja toimintansa kyseenalaiseksi, eikä pidä mitään itsestään selvänä (Rönkkö & Rytkönen 2010, 62). Tutkimuksessamme kohtasimme eettisiä ristiriitoja liittyen rooliimme tutkijoina. Tutkimuksen aikana tutkimuslupaa ei tehty toimeksiantajan kanssa, minkä vaikutusta pohdimme opinnäytetyön edetessä. Tutkimuslupa olisi sisältänyt yhteisesti sovitut toimintatavat aineiston käytöstä ja hävittämisestä. Palaverissa sovimme kuitenkin osallistujien kanssa suullisesti materiaalin hävittämisestä käytön jälkeen. Tutkimuksen aikana meille jäi toisinaan epäselväksi kuinka näkyvä rooli meidän olisi pitänyt tutkijoina ottaa.

11.2 Tutkimuksen osallisuus ja luotettavuus

Päädymme toimintatutkimukseen, sillä halusimme tutkimuksestamme praktisen tutkimuksen osallistavalla tutkimusotteella. Rönkkö ja Rytkönen (2010), kertovat osallisuudeksi katsottavan esimerkiksi ihmisen oikeuden saada tietoa häntä koskevista suunnitelmista, päätöksistä, ratkaisuista, toimenpiteistä ja niiden perusteluista, sekä mahdollisuuden ilmaista mielipiteensä ja saada siihen tukea. (Rönkkö & Rytkönen 2010, 51.)

Tutkimuksemme luotettavuus olisi saattanut kasvaa, jos olisimme nauhoittaneet kaikki keskustelut. Toisaalta luotettavuutta tuki ajatus nauhoittamatta jättämisestä, koska tällä mahdollistimme osallistujien tuottaman materiaalin oikeellisuuden. Koimme nauhoittamatta jättämisestä olevan suuremman hyödyn, sillä se mahdollisti osallistujien tuottaman avoimemman keskustelun. Lomakekyselyllä lisäsimme tutkimuksen monipuolisuutta ja luotettavuutta mahdollistamalla kaikille oikeuden tulla kuulluksi. Toimintatutkimuksemme tulos olisi saattanut tarkentua, jos toimintaa olisi jatkettu pidemmän aikaa toistuen toimintatutkimukselle ominaisella syklisellä tavalla.

Tutkimustulosten tulkinnan luotettavuutta voidaan kasvattaa tulkitsemalla materiaalia avoimesti ja refleктоimalla sitä keskustelun kautta. Olemme koko tutkimusprosessin ajan pyrkineet tunnistamaan omia ennakoasenteitamme sekä aikaisempia kokemuksia tutkittavaa ilmiötä kohtaan. Näin olemme myös pystyneet olemaan avoimia vastaantulevien asioiden suhteen. Varhaiskasvatuksen ja perhetyön kentän ollessa meille koulutuksen puolesta jo entuudestaan tuttuja, oli meidän helppo tarttua toimeen ja ryhtyä toteuttamaan tutkimusta. Toisaalta näiden asioiden tuttuus vaikutti siihen, että emme osanneet ennakoida, ettei varhaiskasvatuksen henkilöstölle ollut tuttua perhetyö ja sen toimintaperiaatteet. Tämä ei kuitenkaan aiheuttanut suurempia haasteita tutkimuksen luotettavuuteen, sillä pystyimme heti vastaamaan tähän epätietouteen selkiyttämällä perhetyön toimintoja varhaiskasvatuksen henkilöstölle.

Tutkimuksen toteuttamisen haasteiksi alussa ilmeni päiväkodin kanssa sovittujen tapaamisaikojen peruutukset ja siirrot, mitkä viivästyttivät toiminnan alkua. Pohdimme tämän vaikutusta tutkimuksen luotettavuuteen, sillä peruutukset saattoivat kertoa mielenkiinnon puutteesta. Toiminnan päästessä alkuun päivähoidon työntekijöiden kiinnostus toimintaan tuli kuitenkin näkyväksi.

11.3 Tutkimuksen sovellettavuus

Tutkimuksemme käsitteli hyvin ajankohtaista asiaa, jonka näemme lisäävän tutkimuksen soveltamisen mahdollisuuksia. Päivähoidon perhetyö on tällä het-

kellä aktiivisen kehittämisen kohteena ja useita kokeiluja on meneillään. Esi-
merkkejä tällaisista kokeilusta on muun muassa Helsingin kaupungin päivähoi-
don Herttoniemen rannan alueella ja Hyvinkään kaupungin päivähoidossa Paa-
volan alueella toteutetut kokeilut, joissa päivähoiton käyttöön palkattiin perhe-
työntekijöitä. (Keskinen & Virjonen 2004, 15, 108.)

Myös Rantasalmella on saatu positiivisia kokemuksia perhetyön ja päiväkodin
välisestä yhteistyöstä. Rantasalmella perhetyön ja päivähoiton yhteistyömuoto
on kehittynyt tärkeäksi ennaltaehkäiseväksi keinoksi, joka näkyy mm. säännöl-
listen tiimipalaverien muodossa (Salminen 2005, 83–84). Tällaista tiimipalaveri-
käytäntöä voitaisiin soveltaa myös Raisiossa, esimerkiksi tutkimukseemme kal-
taisessa yhteistyössä.

Mielestämme haastatteluista saatu aineisto oli monipuolista, ja haastattelumate-
riaali kuvasi hyvin tutkittavaa ilmiötä. Tutkimuksemme tuotti mielestämme yleis-
tä ja sovellettavissa olevaa tutkimustietoa. Toisaalta toimintatutkimuksen tulok-
set eivät koskaan ole suoraan toistettavissa. Tämän toimintatutkimuksen tulok-
sia voidaan siitä huolimatta hyödyntää kehitettäessä päivähoiton ja perhetyön
välistä yhteistyötä laajemminkin.

LÄHTEET

- Bronfenbrenner, U. 1979. The ecology of human development. Cambridge: Harvard university press.
- Granju, K. A. & Kennedy, B. 1999. Attachment parenting. Instinctive care for your baby and young child. New York: Pocket Books
- Eriksson, E. & Arnkil, T.E. 2005. Huoli puheeksi - opas varhaisista dialogeista. Helsinki: Stakes
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino
- Grönfors, M. Havaintojen teko aineistonkeräyksen menetelmänä. Teoksessa Aaltola, J. (toim.) & Valli, R. 2007. Ikkunoita tutkimus metodeihin 1. Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS- kustannus. SIVUT 151–167.
- Heikkinen, H.L.T. a. Toimintatutkimus - toiminnan ja ajattelun taitoa. Teoksessa Aaltola, J. (toim.) & Valli, R. 2010. Ikkunoita tutkimus metodeihin 1. Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Teoksessa Jyväskylä: PS- kustannus, SIVUT 196–211
- Heikkinen, H.L.T. Rovio, E. & Syrjälä, L. (toim.) 2006. Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Helsinki: Kansanvalistusseura.
- Helminen, J. 2006. Elämä koettelee, tuki kannattelee. Sosiaali- ja terveysalan työ monimuotoisissa perhesuhteissa. Jyväskylä: PS- kustannus
- Hirsjärvi, S. & Remes, P. & Sajavaara, P. Tutki ja kirjoita. 13., osin uudistettu painos. Helsinki: Tammi
- Hughes, D. 2011. Kiintymyskeskeinen vanhemmuus. Toimivuutta kasvatukseen. Tampere: PT-Kustannus
- Häggman-Laitila, A. 2006. Perhepalvelut työntekijöiden ja perheiden arvioimana. Helsinki: Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia
- Häggman-Laitila, A. & Rekola, L. Vuosiluku puuttuu. Hankkeen toteutumisvuosi 2008–2011 Työelämän ja ammattikorkeakoulun kumppanuus- Toimintatutkimus Liittyvä Voima - hankkeessa. Viitattu 5.11.2012
http://wiki.metropolia.fi/pages/viewpageattachments.action?pageId=15272679&highlight=Kumppanuusmalli_Tuvako-seminaari_esitys_27.1.2011.pdf#Tieteelliset+kongressiesitykset-attachment-Kumppanuusmalli_Tuvako-seminaari_esitys_27.1.2011.pdf
- Johansson, M. & Berg, L. 2011. Opastava yhteistyö perheiden kanssa. Helsinki: Profami Oy

Järvinen, R. & Lankinen, A & Taajamo, T. & Veistilä, M. & Virolainen, A. 2007. Perheen parhaaksi. Perhetyön arkea. Helsinki: Edita

Karila, K. (toim.) & Kinon, J. & Virtanen, J. 2001. Varhaiskasvatuksen teoriasuuntauksia. Jyväskylä: PS- kustannus

Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta. Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Helsinki: Stakes

KvantiMOTV 2010. Yhteiskuntatieteellinen tietovarasto. Menetelmäopetuksen tietovaranto. Viitattu 5.11.2012 <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/mittaaminen/havaintomatriisi.html>

Keskinen, S. & Virjonen, H. 2004. Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoidossa. Helsinki: Tammi

Kokko, R- L. & Koskimies, M. 2007. Ennakointidialogit moniammatillisena yhteistyömuotona. Dialogisten verkostopalaverien välitön palaute. Helsinki: Stakes

Laki lasten päivähoidosta 19.1.1973/36

Lammi- Taskula, J. & Karvonen, S. Ahlström, S. (toim.) 2009. Lapsiperheiden hyvinvointi. Helsinki: Stakes. Viitattu 4.8.2012
http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/tilastot/vaestotutkimukset/lapsiperhekysely/julkaisuja_lapsiperheiden_hyvinvoinnista

Lankinen, N. 2011. Yhdessä oikeaan aikaan 2. projektisuunnitelma. Viitattu 31.10.2012
http://www.raisio.fi/palvelut-a-o/perhe-ja-sosiaalipalvelut/perhekuraattori/fi_FI/perhekuraattori/_files/88396743924908267/default/Yhdessä%20oikeaan%20aikaan%20II%20projektisuunnitelma1.pdf.

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417

Mahkonen, S. 2012. Päivähoito ja laki. Helsinki: Edita

Metsämuuronen Jari 2008. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Metodologia –sarja 4. Helsinki: International Methelp

Mönkkönen, K. 2007. Vuorovaikutus. Dialoginen asiakastyö. Helsinki: Edita

Noppari, E. 2008 (toim.) 2008. Monialaiset verkostot perheitä tukemassa. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu

Raision kaupunki. 2011. Kuntainfo. Viitattu 3.11.2012
http://www.raisio.fi/kuntainfo/fi_FI/kuntainfo/

- Ruusuvuori, J & Tiittula, L (toim.) 2005. Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino
- Rönkkö, L. & Rytönen, T. 2010. Monisäikeinen perhetyö. Helsinki: WSOYpro Oy
- Salminen, P 2005. Yhdessä kasvattamaan: Kohti välittämisen toimintakulttuuria. Jyväskylä: PS-kustannus
- Seikkula, J. & Arnkil, T. E. 2005. Dialoginen verkostotyö. Helsinki: Tammi
- Sosiaaliportti 2012. Viitattu 5.11.2012 <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelukasikirja/tyoprosessi/avohuolto/muuttukitoimet/perhetyo/>
- Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. 2003. Varhaiskasvatuksen perusteet. Helsinki: Stakes
- Tavast, M. 2010. Reflektiivinen ajattelu, opettamisen luova tehokeino. Pro gradu tutkielma. Tampere: Tampereen Yliopisto. Viitattu 3.11.2012 <http://tutkielmat.uta.fi/tutkielma.php?id=20844>
- THL 2005 – 2012. Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet. Viitattu 15.09.2012. <http://uusi.sotkanet.fi/portal/page/portal/etusivu/hakusivu/tulossivu?regionCount=1¤tEvent=getData&sexCount=1&setId=p85c1a784c430d8e5bbff80f2d49de903ab046bf58637e&indCount=5&yearCount=22>
- Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Näkökulmia kehittämisprosessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon. Tampere: Tampere University Press
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi Anneli 2004. Laadullisen tutkimuksen ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi
- Valli, R. Kyselylomaketutkimus. Teoksessa Aaltola, J. (toim.) & Valli, R. 2010 c. Ikkunoita tutkimus metodeihin 1. Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus. SIVUT 102–125
- Vilén, M. & Seppänen, P. & Tapio, N. & Toivanen, R. (toim.) 2010. Kohtaamisia lapsiperheissä. Menetelmiä perhetyöhön. Helsinki: Kirjapaja
- Väisänen, L. & Niemelä, M. & Suua, P. 2009. Sanat työssä. Vuorovaikutus ammattitaitona. Helsinki: Kirjapaja

Päiväkotien aloituspalaveri (Avoin ryhmä haastattelu)

1. Miten/ Millaisena päiväkodin työntekijät näkevät yhteistyön?

- Mitä kokemuksia
- Mitä odotuksia, toiveita?
- Ajatuksia hyvistä ja huonoista puolista?

2. Tämän hetkinen tilanne

- Millaisia huolia työssä ilmenee?
- Miten tilanteita on viety eteenpäin?
- Millaisia ”trendi” –ilmiöitä työssä näkyy?

3. Miten huoli on työyhteisössä tuotu esille ja miten käsitelty?

- Millaisia konkreettisia avun tarpeita ongelmatilanteissa on tullut?
- Mitä tukea työntekijät kokevat tarvitsevänsä?
- Mitkä asiat huolen puheeksi ottamisessa ja ongelmatilanteissa työskentelyssä nousevat haasteellisimmaksi?

4. Millaisin mielin yhteistyöhön lähdetään?

Aloituspalaverien runko

1. Esittely:

- Keitä olemme ja mistä tulemme ja toimeksiantajamme esittely.
- Opinnäytetyömme aihe ja idea.

2. Päiväkotien taustatietojen kysely.

3. Avoin ryhmä haastattelu

4. Yhteenveto ja yleistä pohdintaa

5. Klinikka- ja palautepalaveripäivien sopiminen ja vahvistaminen

Klinikkapäivän ajanvarauslista:

(Päiväkoti A)

Varaa listasta haluamasi pituinen aika (esim. ½h tai 1h) kirjoittamalla nimesi listaan.

klo	Tiistai 8.5.2012
10.00	
10.30	
11.00	
11.30	
12.00	
12.30	
13.00	
13.30	

Klinikkapäivän ajanvarauslista:

(Päiväkoti B)

Varaa listasta haluamasi pituinen aika(esim.½h tai 1h) kirjoittamalla nimesi listaan.

klo	Tiistai 15.5.2012
10.00	
10.30	
11.00	
11.30	
12.00	
12.30	
13.00	
13.30	

Palautepalaverit

1. Klinikkapäivän toteutus

- Millaisia ajatuksia klinikkapäivä herätti?
- Oliko tapaamisajat tarpeeksi pitkät?

2. Tunteuksia Klinikkapäivästä

- Miltä asioiden esille tuonti tuntui?
- Miltä yhteistyömuoto tuntuu jälkeinpäin ajateltuna?
- Millaista palautetta haluaisit antaa Klinikkapäivästä?

3. Klinikkapäivän hyödyllisyys

- Voisiko tällainen malli toimia jatkossa?
- Onko tällaiselle yhteistyölle tarvetta?
- Ovatko ajatukset yhteistyöhön liittyen muuttuneet hankkeen aikana? Jos on, niin miten?

Kyselylomake Klinikkapäivästä

Ympyröi oikea vaihtoehto

1=täysin eri mieltä, 2=jokseenkin erimieltä, 3=en osaa sanoa, 4= jokseenkin samaa mieltä, 5= täysin erimieltä

1. Pidän perhetyön ja varhaiskasvatuksen yhteistyötä tärkeänä	1	2	3	4	5
2. Odotukseni klinikkapäivän suhteen olivat korkeat	1	2	3	4	5
3. Klinikkipäivä vastasi odotuksiani	1	2	3	4	5
4. Olen tyytyväinen klinikkapäivän toteutukseen	1	2	3	4	5
5. Klinikkipäivään oli helppo tuoda itseä huolestuttavia asioita	1	2	3	4	5
6. Koen klinikkapäivän hyödylliseksi yhteistyömuodoksi	1	2	3	4	5
7. Haluaisin, että tällaista yhteistyömuotoa käytettäisiin jatkossa	1	2	3	4	5

Vastaa seuraavaan vain, jos et osallistunut klinikkapäivään

8. En osallistunut klinikkapäivään koska a) ei ollut aikaa b) en ollut töissä c) en kokenut sitä tarpeelliseksi e) joku muu syy. Mikä?

Havaintomatriisi kyselylomakkeiden tuloksista

(Yhteensä 9 vastausta)

Vastausvaihtoehdot	1	2	3	4	5
Kysymys 1.					7
Kys. 2			5	2	
Kys. 3			2	4	1
Kys. 4		1		3	3
Kys. 5				2	5
Kys. 6			1	2	4
Kys. 7				2	5

Kys. 8 e)

Vastaus 1: ryhmästäni oli toinen aikuinen klinikkapäivällä.

Itse olin nukuttamassa lapsia

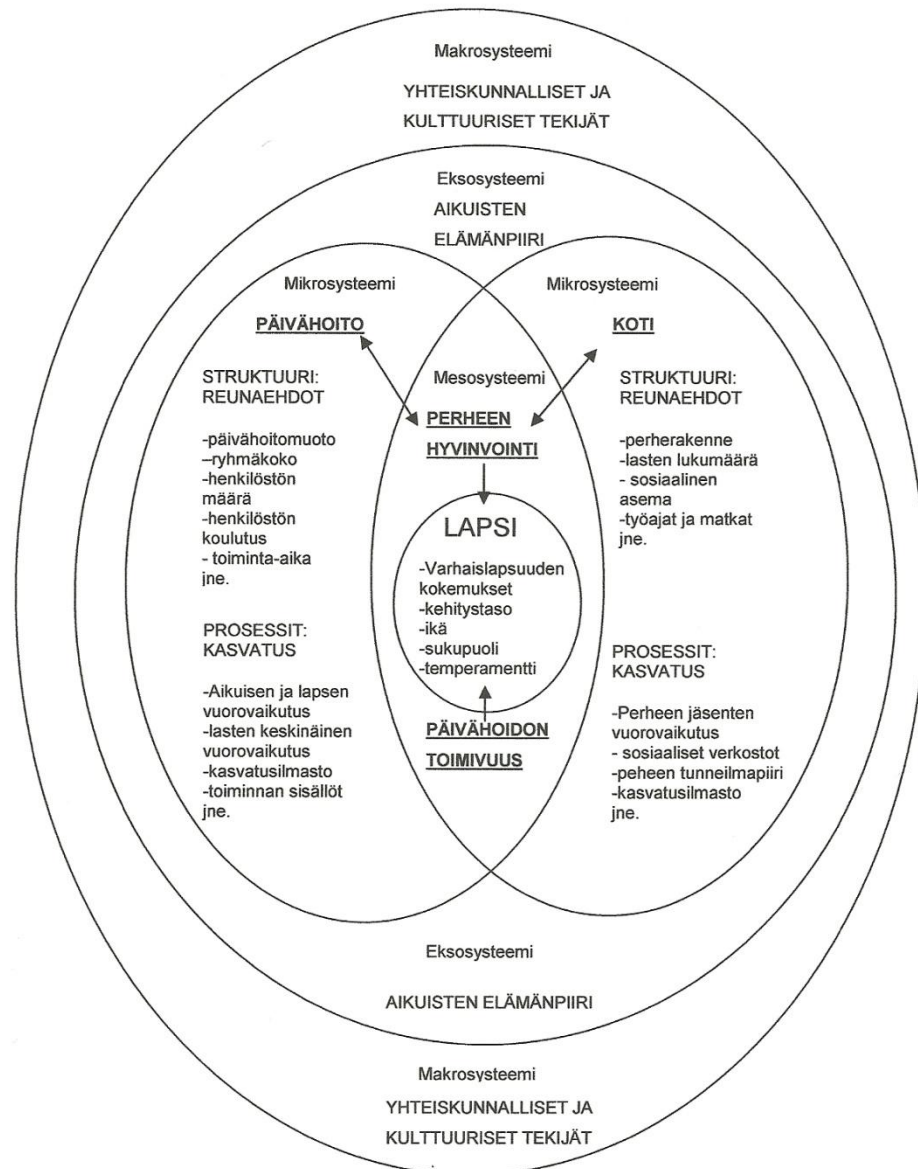
Vastaus 2: Olin alkupalaverissa ja sain siellä infoa yhteistyöstä.

Koin, etten tällä hetkellä tarvinnut osallistumista Klinikkapäivään.

Eli ei sellaisia tapauksia nyt ryhmässä kenestä olisin halunnut puhua.

Yhteistyö kuitenkin jatkossa mielestäni tärkeää

Lapsi, perhe ja päivähoito ekologisen kasvatusteorian valossa

Bronfenbrenner 1979